

WESTERN ROMAN
LASSO
cijena 50 d broj 610

SMRT U PRAŠINI

Rex Hayes

SMRT U PRAŠINĚ

Glavni i odgovorni urednik
MILIVOJ PAŠIČEK

Izdavač SOUR »Vjesnik« (predsjednik Poslovnog odbora **Vjekoslav Koprivnjak**) – RO Novinsko-izdavačka djelatnost, n. sol. o. (direktor **Milan Bekić**) – OOUR Informativno-revijalna izdanja, n. sub. o. (direktor **Sead Saračević**)

Tisak: RO Štamparska djelatnost SOUR »Vjesnik«, n. sol. o. – OOUR Novinska rotacija n. sub. o, OOUR TM n. sub. o. i OOUR Tisak revijalnih izdanja, n. sub. o.

Predsjedavajući Savjeta redakcije »Romani i stripovi«: **prof. dr Adolf Dragičević**

Uređivački kolegij: **Ivica Bartolić** (graf. ur.), **Marcel Čukli** (»Laso«), **Berislav Grabušnik** (graf. ur.), **Marija Jurela** (biblioteke »Super strip« i »Trag«), **Pavle Lugarić** (zamjenik gl. i odg. ur.), **Milivoj Pašček**, **Ana Župan** (»Život«).

Redakcija: **Sonja Dunduš** (daktilograf), **Zdenka Jočić-Beck** (redaktor), **Igor Mandić** (novinar), **Branka Ožegić** (teh. sur.), **Ana Poldo-Hrastović** (novinar).

Tajništvo: **Sanja Popović** (tajnik), **Biserka Pupavac** (poslovni tajnik).

Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, tel. (041) 515-555 i 519-555. Telex 21 121 YU VSK.

LASO 610

REX HAYES: SMRT U PRAŠINI

Naslov originala: SIE STARBEN IM STAUB

Recenzija: Božo Stančić

Copyright: Bastei-Verlag, posredstvom Geisenheyner & Crone, Stuttgart

Prijevod: Julije Knežević

LASO 610 izlazi 21. 6. 1985.

I

Apaš je stajao nepokretno kao da se skamenio. Zurio je u krvavu hrpu što mu je ležala pred nogama. Bila je to ... njegova žena. Alopé se zvala. Bila je lijepa, blaga, prijazna. A sada je mrtva. Njegova stara majka i njegovo troje djece su također mrtvi. U nemoćnom bijesu Apaš zgrči šake. Oni kojoti, blijeda lica su ga izmamili iz logora i zadržavali lažnim obećanjima. A dok njega nije bilo, plaćeni su ubojice prepali logor i sve pobijali. Bijela su lica skinula čak i skalpove da na njima zarade nekoliko krvavih dolara...

Ratnik zaškripa zubima. Bio je tek nešto iznad osrednje visine, mišićavih grudi i čvrstih nogu. Jabučne su mu kosti bile istaknute, a nos kao u jastreba. Poslije neke stare povrede, desni mu je krajičak usta bio nešto niži, što je njegovu licu pridavalo zlovoljan izraz. U svom plemenu što se zvalo Nedni – skupina Chiricahua Apaša – on je bio poznat pod imenom Gokhlayeh (Onaj Koji Zijeva).

Klekne i dotakne već hladno tijelo žene. Uvijek je bio pažljiv suprug i nježan otac, iako su mnogi bijelci tvrdili kako ni jedan Indijanac nije sposoban za

takva osjećanja. No prevarili su se i ovaj put.

Sahranio je ženu, djecu i majku, položio žrtve na njihove grobove da na svom putovanju u veliko Ništa ne bi patili od gladi. I dok je to radio, nijemo je molio bogove da milostivo prihvate mrtve. Alopé i njegova majka bile su dobre žene i nisu zavrijedile da neprestano lutaju između neba i zemlje samo zbog toga što njihove jadne duše ne mogu pronaći put do onoga svijeta. A djeca su ionako još bila malena i nedužna.

Zatim odvuče igračke svoje djece, imovinu žene i majke u šator u kojem su zajednički živjeli i zapali ga da se ne bi sjetio vremena svoje sreće. Tugovao je tri dana za poginulima. U to je vrijeme obojio grudi i lice crnom bojom i nije jeo ni pio. To je također bila žrtva što ju je pridonio da bi umilostivio bogove.

Četvrti je dan skinuo sa sebe žalobnu boju i premazao se ratničkim bojama.

Osedlao je konja, naoštrio vrške strelica u svom tobolcu, nabio pušku. Konju je dozvolio da se napije, jer nije znao kada će opet naići na nju, a onda se,

prije nego je zajahao, još jednom izdašno najeo. Ne oprostivši se od svoje braće, izjahao je u pustinju samo s jednim ciljem pred očima: osvetiti se bijelcima!

Slijedio ga je jedan ratnik i sustigao ga prije nego što je prešao preko prvih stijena. Bio je to snažan mladić koji se već istakao u borbi, jer je bio mudar i lukav. Zvao se Natchez.

— Dopusti mi da jašem s tobom, Gokhlayeh — zamoli ga.

— Odlazim da bih ubijao bijelce; Meksikance ili Jenkije, svejedno mi je — odgovori Gokhlayeh. — Brojni su kao buhe u pustinji. Vrlo je opasno.

Natchez razvuče lice u preziran izraz.

— Pih... blijeda lica su ludaci!

— Prstom pokaže svoje oči. — Imaju oči, ali ne vide ništa! — Zatim pokaže uši. — Imaju uši, ali ništa ne mogu čuti! — Položi vrške prstiju na usne. — Bogovi su im udijelili velika usta kojima izriču zvučne riječi, no u njih se ne može povjerovati! Dopusti mi da pođem s tobom, Gokhlayeh!

Ratnik širokih ramena je ča-sak razmišljao da bi napokon kimnuo.

— Dobro! Možeš ostati pokraj mene. Ali nikada me više ne nazovi Gokhlayehom, jer sam to ime zaboravio.

Ispruži se u sedlu i podigne ruku kao na zakletvu:

— Od danas se zovem Geronimo!

Owen Dobie je ležao na postelji i znojio se.

Bilo je to najvruće doba usijanoga dana u Arizoni. U logoru je vladao potpun mir. Podneblje je bijelcu otežavalo rad. Jarko je sunčano svjetlo žgalo trg na kojem su se održavale parade.

Nije bilo ni daška vjetra. Zastava sa zvjezdicama je nepomično visila niz jarbol. Čak su Indijanci i Meksikanci u to doba izbjegavali svaki suvišni rad, premda ni inače nisu mnogo držali do njega.

Tanke dašćane stijenke baraka vojnoga logora su se izvile na žezi. Dobie je kroz jednu pukotinu mogao promatrati što se događa napolju. Vidio je kola s vodom kako dolaze s rijeke i kotrljaju se logorskom cestom; načas osjeti miris isparene vlage u usijanom zraku.

Dobie je već dvadeset i četiri sata bio vojnik čete za obuku jedne konjičke pukovnije, a kako je već prije služio, ovdje je čekao odlazak u neko istureno armijsko utvrđenje na jugu. Pomisli kako će u blizini meksičke granice biti još vruće i znoj mu sada još žešće navre na sve pore.

Na slamarici je ispod njegovih leđa nastala mrlja od znoja. Na sebi je imao samo hlače. Njemu slijeva i zdesna ležali su drugi vojnici njegova voda na poljskim posteljama. Drijemali su ili pušili, jer nisu mogli zaspati od silne žege.

Sunčane su zrake palile kroz navučene zavjese na prozorima barake. Usijale su polumrak i bilo je zagušljivo. Muhe su zujale prostorijom, spuštale se na polugola, oznojena tijela vojnika. Dobie sklopi oči. Silno ga je iscrpila sedmosatna oštra vježba. Imao je nešto više od tride-

set godina i već je gotovo deset godina prošlo od vemenâ u kojem je čistio konja, žuljao armijsko sedlo i vježbao na vježbalištu.

Deset godina!

Okrene se na bok i tek sada osjeti što mu je donijelo to vrijeme. Zaspao je, razmišljajući o tome da li je bilo ispravno da se poslije tako duge odsutnosti vrati u vojnu službu.

Iz nemirnoga ga polusna prene neki uzrujani glas izvana.

— Prepad! — urlao je neki čovjek. — Poštanska kočija za Silver Springs... ja sam se probio, ali drugi... ne znam...

S prostora za parade odjekne znak trube na uzbunu. Začas su svi vojnici bili na nogama.

Dobie obuje čizme, navuče plavu košulju uniforme i nabije šešir na glavu. Dohvati opasač, prekoramicu s mecima i karabin i požuri k staji.

Ljudi su proklinjali trčeći k dremljivim konjima. Grubi glas prvoga narednika Atkinsa nadjača topot konjskih kopita i zveckanje žvala.

— Požurite! Napolje s tim konjima!

Dobie osedla konja, prebaci mu uzde preko glave i izvede ga na prostor za parade. Tu je stajao kapetan Wallace pokraj Apaša u »calico«* košulji, izbljedjelim vojničkim hlačama i do koljena visokim apaškim čizmama. Vrpcom je zadržao na okupu crnu vunastu kosu povrâ tamnoga lica. Apaš se oslonio na pušku za bizone sharps dugačke cijevi. Bezizražajnim je pogledom promatrao vojnike koji su žurili da bi zauzeli svoja mjesta.

* Calico — gruba pamučna tkanina (op. ur.)

— Atkinse, sakupite dvadeset ljudi... bez obzira iz koje su jedinice! — poviče Wallace. — Osobno ću ih povesti.

Dobie se svrsta u red vojnika.

— Uzjaši! — odjekne zapovijed i Dobie uzjaše. Cijev karabina što mu je visio zdesna o prekoramici zatakne u navlake na sedlu, desnim stopalom pronađe stremen i skupi uzde u lijevoj šaci — mahom zahvati što ih valjano uvježbani konjanik obavi u nekoliko sekundi. Pošto je Dobie podigao glavu, opazi kapetana Wallacea. Apaški je izviđač prema svemu sudeći bio u nekoj posebnoj vezi s oficijrom. Sjedio je na svom kratkom i snažnom sivcu. Pušku je oslonio o desno bedro i pridržavao je rukom.

— Spremni za pokret, gospodine! — javi narednik Atkins.

Kapetan Wallace odustane od svakog vojničkog ceremonijala.

— Naprijed! — zapovjedi i obode konja. Mala jedinica izjaše galopom kroz vrata.

Nekoliko konja zasta na rijeci da se napiju vode, no kapetan nije mogao gubiti vrijeme.

— Potjerajte ih! — zagrmî.

Dobie je promatrao oficira širokih ramena. Kapetan Wallace je bio zapovjednik Fort Mese i napustio je svoj položaj samo zato da bi u Camp Supplyju zamolio za prijeko potrebnu popunu svojega garnizona. Pri tome je njegov izbor pao i na Owena Dobieja, jer je u njemu odmah prepoznao iskusnoga veterana. Poslije toga se Dobie nalazio na njegovom popisu.

Na drugoj strani rijeke jedinica je jahala državnom cestom. Logor je ostao daleko iza nje i

ako u blizini bude Apaša, ubrzo bi mogli zazviždati prvi meci. Dobie osjeti ono poznato peckanje na leđima. Po prvi ga je puta osjetio kada je kao sasvim mladi poručnik bio u prvoj bici tek izišavši iz West Pointa... tamo, pokraj Bull Runa. Posljednji ga je puta osjetio kada su ga dvije godine kasnije lišili čina i bubnjevima ispratili iz službe, jer nije htio izvršiti neku barbarsku zapovijed. Otada je prošlo deset godina, ali to još nije mogao zaboraviti.

Državna je cesta vodila u neki kanjon u kojem je nestalo sunca, a topot je kopita odjekivao od stijena. Cesta je zatim prelazila preko isušenoga korita Rio Aravaipa i u oštrim se zavojima uspinjala uza strmi obronak. Konji su se sami od sebe počeli kretati korakom.

— Pojaši naprijed, Chato! — zapovjedi kapetan Wallace i Apaš nestane.

Prašnjava je visoravan, kojom je jedinica hitro jahala, bila mjestimice obrasla drvećem, šipražjem i travom. U daljini su se k nebu dizale smečkaste, crvenkaste i žućkaste stijene, a vrhovi su podsjećali na dimnjake spaljenih kuća. Ljudi su jahali podignute glave: dvadesetak je očiju tražilo nesmiljenoga neprijatelja koji bi se mogao ućas pojaviti i udariti svom snagom.

Izviđač se pojavi na nekoj uzvisini.

— Naprijed! — zapovjedi kapetan.

Konji se opet pokrenu punim trkom. Crvena se prašina uzvitala ispod njihovih kopita, skupila se u oblak što je zaostajao za njima. Dobie, koji se poslije

građanskoga rata još godinu dana borio protiv Komanča, reče samome sebi da tu prašinu vide i oči za koje bi bilo bolje da je ne vide. Ali kapetan Wallace očito nije imao drugog izbora. Ako je pomoć još potrebna, mora stići što prije.

Konji su se sada kupali u znoju, plave vunene košulje vojnika su potamnjele od njega. Zemljište je postajalo sve teže. Dobie je promatrao izviđača, Indijanca koji je jahao daleko ispred jedinice. Kapetan je, čini se, imao mnogo povjerenja u tog čovjeka, jer ga je naslijepo slijedio.

— Je li pouzdan? — zapita Dobie vojnika koji je jahao pokraj njega.

— Na koga misliš? Zar na Chata? Povjerio bih mu čak i ženu kad bih je imao — odgovori vojnik. — Ljudi tvrde da je kapetanu više puta spasio život. Njih su dvojica kao braća... ako postoji nešto slična između oficira i podređene osobe.

— Pitam se — promrmlja Dobie — zašto on pomaže bijelcu u iskorjenjivanju vlastitoga naroda?

— Prije mnogo godina je navodno bio upleten u neku plemensku razmiricu — reče vojnik. — Pri tome mu je neprijateljsko pleme pobilo obitelj. Zakleo se da će se osvetiti, napustio je pleme i došao k bijelcima da bi uz njihovu pomoć kaznio ubojice svoje obitelji.

— Zar mu je posrećilo?

Vojnik slegne ramenima.

— Nemam pojma. Priča se da je ubio mnoge Apaše. Možda su među njima bili i ubojice, a možda i nisu. Tko to zna?

– Stooooj! – odjekne kapetanova zapovijed.

Izmoreni su je konji poslušali prije nego su ljudi stigli pritegnuti uzde. Prašina se slegla. Chato se pojavi pokraj kapetana, nešto mu reče i pokaže čvorugavim kažiprstom neki »arroyo*«, u kojem je nestajala cesta.

Wallace ga je pažljivo slušao. Zatim kimne i okrene se Atkinsu. – Chato smatra da se to dogodilo tamo dolje. Rijetko se vara u takvim stvarima. Mogla bi to biti stupica, naredniče! Možda je prepad na poštansku kočiju samo mamac na koji pokušavaju uhvatiti čitavu jedinicu. Pošaljite bočna osiguranja na brežuljke.

– Dobro, gospodine! – progunda Atkins.

Domahne rukom, a bočna osiguranja odjašu s »puškom na paljbu« do obližnjih uzvisina s kojih je pucao dobar pogled.

Kapetan Wallace pojaše duž jedinice. Zaustavi se pred Dobiejem.

– Jeste li služili?

– Jesam, gospodine – odgovori Dobie.

– Jeste li se borili s Indijancima?

– S Komančima, jednu godinu, poslije građanskoga rata.

A za rata? htjede zapitati Wallace, no proguta to pitanje. Nije imao pravo da čeprka po prošlosti čovjeka koji ne želi razgovarati o tome.

Zato reče:

– Dobro, konjaniče Dobie. Uzmite dva jahača i slijedite izviđače, ali budite oprezni!

– Da, gospodine! – odgovori Dobie po drugi put.

Domahne dvojici i punim trkom odjaše s njima.

Wallace je istovremeno rekao naredniku:

– Odmah ćemo vidjeti što on umije.

Atkins se naceri, nešto mu sijevne u očima. Zatim je svom pretpostavljenom rekao s prisnošću kakva postoji samo u jedinicama uz granicu:

– Mora da je bio dobar vojnik. Ni u čemu ga nisam mogao poučiti, a to znači mnogo.

– Jeste li opazili ožiljak od sablje na njegovu licu? – promrmlja Wallace. – Reče da se borio protiv Komanča. Ali Komanči ne nose sablje. Okladio bih se da taj ožiljak potječe iz građanskoga rata. Zašto ne želi razgovarato o tome?

– Zacijelo ima razloga – reče Atkins slegnuvši ramenima.

– No zasigurno se borio na strani Sjevera. Inače ne bi upotrijebio izraz »građanski rat«. Južnjački ustanici se nikada ne služe tim izrazom. Govore o »ratu između dviju država«. Zar ne, gospodine?

– Sasvim točno, Atkinse – potvrdi Wallace.

Podigne ruku i da znak za pokret. Pri tome se zapita da li je bilo ispravno da pošalje u izviđanje čovjeka koji se još nikada nije borio s Apašima.

Udaljenost od tri stotine koraka od jedinice Dobie prevali galopom. Zatim da znak vojnicima:

– Godfrey, ostaješ ovdje kao veza. Moraš neprestano imati na oku kapetana i nas, jasno?

S drugim vojnikom, McDullom, zatim odjaše dalje. Ispred njega je Chato utjerao svojega sivca u »arroyo«. Dobie izvuče kolt, McDull se povede za nje-

* Arroyo – španjolski potočić (op. ur.)

govim primjerom. Okrenuvši se u sedlu, zapazi Godfreyja iza sebe.

Godfrey domahne rukom. Još dalje iza njega se pojavi kapetan Wallace na čelu jedinice. Konji su opet uzvitlali prašinu, a vjetar ju je odnosio u stranu. Dobie obode konja i pojaše za Chatom. McDull ostane pokraj njega.

Dno »arroya« je bilo pješčano. »Arroyo« je isušeno korito potoka kojim samo zimi protječe voda. Kanjonom je odjekivao topot konjskih kopita. Topli je vjetar donosio sa sobom miris spaljenoga drva i još vrućega pepela. Miris je postajao sve jači.

Dobie pogleda stijene kanjona s obiju strana. Strmo su se dizale uvis. Kanjon mu se nije nimalo svidao. Obuzme ga silna zabrinutost. Sasvim je moguće da se Apaši kriju tamo gore, u namjeri da na jedinicu svale nekoliko stijena ili je dočekaju olovom.

— Punim trkom! — reče McDullu i pogne se u sedlu.

Konji su odmah počeli teško disati, jer nisu dobro podnosili kameno tlo. Miris dima se odjednom pojača. Kanjon se sada širio u kotlinu, sredinom koje se povila državna cesta. A tamo... Dobie naglo zauzda konja.

Chato je sjedio na konju nepomičan kao kip. Priljubio se uza stijenu kanjona. Oprezno je provirivao na slobodnu površinu i na ono što je na njoj ležalo: pougljenjeli sanduk prevaljene kočije concord, leševi ustrijeljenih konja, a pokraj svega toga krvave hrpe koje su bile ljudi.

Dobie potjera konja k izviđaču.

— Što vidiš? — prošapta Dobie.

— Ništa. — Široka ramena ispod calico košulje se neznatno zadignu. — Ali konj je nemi-ran... možda su šaljivčine još tamo.

— Šaljivčine? — promrmlja Dobie. Nije znao što bi odgovorio.

— Zli su to ljudi... Chiricahue! — progunda Chato. — Gokhlayehovi ljudi, iz njegovog su plemena. Sada se zove Geronimo. To su ljudi s Bijeloga brda, Aravaipe, Tonti, ima ih mnogo. Kada ih on pozove, odlaze na put smrti.

— Aha... — promrmlja Dobie. Zatim bolje pogleda izviđača. Nije mogao procijeniti Chatovu starost. Možda mu je bilo četrdeset godina, a možda i nije. Preko krutog su se lica usjekle bezbrojne bore. Široka su usta s uskim usnama djelovala surovo, no mirni je pogled smeđih očiju ublažio taj dojam. Na mišićavim su se grudima izviđača ukrstila dva remena s mecima. O pojasu mu je visio nož, duhanska kesa i još neka kesa koje je značenje za Dobieja ostalo tajnom. Tek je mnogo poslije saznao kako Chato u toj kesi uvijek nosi nešto posvećenoga brašna od posebne vrste grahorice da bi, ustreba li, bogovima žrtvovao nešto od toga.

— Pričekajmo jedinicu — predloži McDull

Dobie zakima glavom.

— Nipošto. Kapetan nas je poslao kao prethodnicu. Naš je zadatak da se uvjerimo je li sve dobro.

— Eto, onda vam mogu poželjeti dobru zabavu — promrmlja McDull.

Dobie se nagne u sedlu i pogleda čistinu. Sada je jasno vidio ostatke kočije. Vremena je bilo sve manje. Morao je donijeti odluku. Ako je to stupica, onda je samo njegova dužnost da to ustanovi.

Okrene se McDullu:

— Ostani ovdje. Sjaši i zaštiti nas vatrom.

Zatim se okrene k Apašu:

— Krenimo, Chato!

* * *

Iz sjene stijene što je zatvarala kanjon izjašu na cestu. Chato se sasvim skutrio u sedlu. S gotovo crnih su mu usana silazile molitve.

— Ne vidim nikakve zopolite
— progunda u Dobiejevu smjeru.

— Pa što su to zopoliti? — zapita ga Dobie.

— Lešinari! — Chato razvuče lice. — Dolete čim nanjuše nešto mrtva na suncu. Ali zašto ih ovdje nema?

Dobie se osjećao kao da mu se u želucu stvara neka ledena gruda. Koža ga na glavi počne peckati i podsjeti ga na ona stara vremena, na onaj uzaludni konjanički napad pokraj Bull Runa. U desnici je držao kolt s palcem na kokotu i kažiprstom na otponcu. Možda je došao čas da ubrzo umre. Već danas... sada... u idućih nekoliko minuta. Hladni mu znoj izbiје na sve pore.

Njegov se konj uplaši nekog mrtvaca koji je ležao iza grma. Oči su mu bile razrogačene. Zsigurno je pokušao pobjeći pješice, no sustigli su ga meci Indijanaca. Krv mu se skorila na grudima.

Podalje je ležao drugi mrtvac licem u prašini, s krvavom ru-

pom na sljepoočici i revolverom u ukočenoj ruci. Chato plaho pogleda u stranu. — Taj se sam ubio — prošapta.

Konji su u zaprezi, izrešetani mecima i strijelama, još visili u svojoj ormi. Vrući pepeo, užareni obruči kotača i pougljenjeli sanduk kočije, sačinjavali su žalosno središte te tragedije. No vatra ipak nije mogla sasvim uništiti kočiju načinjenu od jakih hrastovih dasaka. Dobie sjaše i otvori vrata što su bila okrenuta k nebu. Opet ugleda ukočeno lice mrtvaca.

— Bit će bolje da pođemo — promrmlja Chato.

Njegov je sivac nemirno poskakivao amo-tamo. Dobie opet uzjaše. Osjeti mučninu u želucu. Osvrne se. Na mjestu, na kojem je državna cesta napuštala kotlinu, dizala se niska pješčana uzvisina. Iznad te uzvisine muhe su se rojile mnogo gušće nego drugdje...

Chato to opazi gotovo u istom času. Otme mu se neki vrištavi krik upozorenja, zatim naglo trgne konja. Iza pješčane uzvisine se pojave glave apaških ratnika. Odjekne hitac iz puške. Jeka se razlegne slobodnom površinom između stijena. Barutni se dim podigne uvis.

— Natrag! — zagrmi Dobie.

Naglo okrene konja i obode ga. Jureći natrag duboko pognut u sedlu, preko ramena je pucao iz kolta.

Odjednom zaprašte hici sa svih strana. Dobie zapazi kako se na grlu cijevi McDulluova karabina pojavio crveni plamčak. Chatov je sivac jurio. S njegove lijeve i desne strane uzvitlao se pjesak od metaka.

Dobie se sasvim priljubi uz vrat konja.

— Pojuri! Potrči! — vikao mu je u uho.

Nešto mu užareno i istodobno hladno prođe preko leđa. Jedan metak raspolovi kuku karabina na njegovom desnom boku. Još se nekoliko časaka oružje nalazilo u njegovim rukama, zatim ispadne i nestane u uzvitlanoj prašini.

Chatov sivac odjednom padne i zakotrlja se. Apaš izleti iz sedla u visokom luku. Dobie okrene konja pod udarom neprijateljske vatre. Znao je za staro pravilo konjice koje je glasilo: »Ne ostavljaj druga u opasnosti, jer bi ti mogao biti sljedeći kojemu će ustrebat pomoć!«

Chato se uspravi i povuče nož, jer je izgubio pušku u padu. Licem je bio okrenut k pješčanoj uzvisini, iza koje su sijevale puške Apaša.

— Ho... ho-oho... ho! — pjevao je pri tome. S dubokim zaprepaštenjem Dobie spozna da je to njegova samrtna pjesma.

— Chato! — poviče.

Potjera konja k izviđaču i izvuče desnu nogu iz stremena.

— Popni se... brže!

Chato ispusti nož. Uhvati se za stremen i dopusti da ga konj odvuče. Dobie se pogne i uhvati izviđača za ovratnik košulje. Kratak trzaj i Chato se nađe iza njega na konju. Zatim su obojica ujahala u sjenu kanjona.

— Ovamo! — vikne im McDull iza stijene i opet ispali hitac iz svog karabina.

Dobie zauzda konja. Chato sklizne na tlo. Jedan metak pljasne o stijenu. Dobie iskoči iz sedla i ovije uzde oko nekog ko-

rijena. Začuje topot kopita i ugleda jedinicu kako brzim kasom dolazi kanjonom. Kapetan Wallace podigne ruku:

— Stoooj!

Sagne se k Dobieju:

— Što se događa, izviđaču?

Dobie pokaže naprijed:

— Kočija, gospodine... tamo! Apaši su nešto dalje... Tamo... iza one pješčane uzvisine

Wallace kimne.

— Tako sam i mislio! Stupica... Stupica... Eto, naša će se crvena braća ubrzo morati domisliti nečim drugom. Ponekad ih nije teško progledati.

Okrene se Atkinsu:

— Naredniče, povedite deset ljudi na uzvisinu kanjona i pokušajte opkoliti protivnika.

— Da, gospodine! — odgovori Atkins, mahne desetorici iz kolone i nestane s njima.

— Sjaši, konje u zaklon! — zapovjedi kapetan. — Razvijte se u strijelce! Čim ugledate cilj, otvorite vatru!

Vojnici sjašu i razviju se u streljački lanac, a oni zaduženi za konje nestanu iza zavoja kanjona. Karabini počnu praskati. Poslije nekog vremena zaprašte hici s visine. Na onoj strani kotline, iza pješčane uzvisine, podigne se oblak prašine i počne se brzo pomicati u smjeru juga. Narednik Atkins se sa svojom desetoricom vrati u kanjon.

— Neprijatelj se povukao, gospodine! — izvijesti narednik.

— Gubici? — zapita Wallace.

— Nemamo ih, gospodine.

Wallace pogleda Dobieja:

— Dobro si izvršio zadatak, konjaniče Dobie!

McDull se pojavi iza stijene s licem pocrnjelim od barutnoga dima.

– Kad sam vidio da je Chatov konj pao, ne bih više za vas dvojicu dao ni rdavoga centa – reče Dobieju.

– Što se dogodilo? – zapita Wallace. – Izvijestite, McDull!

– Chatovoga konja je pogodio metak – objasni McDull. Dobie se vratio k njemu i podigao ga na svojega konja unatoč tome što je zrak bio gotovo užaren od metaka...

– Aha... tako je to bilo – promrmlja kapetan. – A gdje je Chato?

– Negdje tamo napolju. – McDull neodređeno pokaže rukom. – Vidio sam ga kako je propuzao pokraj mene. Vjerojatno traži svoju pušku... i nekoliko neprijateljskih skalpova.

– Chato nikada neće zaboraviti da ste mu spasili život – reče Wallace Dobieju. – Ali nipošto nemojte od njega zahtijevati zahvalnost.

– Ni ne namjeravam, gospodine – odgovori Dobie.

– A sada valja pogledati što još moramo uraditi – reče Wallace.

Bio je to žalostan posao, jer pokraj poštanske kočije nije više bilo preživjelih. Tri su mrtva bijelca uvili u pokrivače i položili ih jednog do drugoga. Narednik Atkins je odjahao sa svojom malom jedinicom u kratko izviđanje.

Kapetan Wallace mahne Dobieju:

– Izvrsno ste izvršili zadatak – reče mu. – Dovoljno sam dugo vojnik da bih opazio vrijedna čovjeka. Budete li imali probleme, samo mi se obratite. Rado ću vam pomoći.

Dobie se ukoči. Zurio je u kapetanove oči. Osjećao je simpatiju prema tom oficiru

– Dakle... – promrmlja Wallace poslije kratke šutnje.

Iako nije htio, Dobieju opet zatitra pred očima ona slika što se za sva vremena usjekla u njegovo srce: kada su ga degradirali i bubnjevima ispratili iz službe... No najbolje je ne osvrnati se na prošlost.

– Nema nikakvih problema, gospodine.

Neka sjena preleti preko kapetanova lica.

– Dobro – uspravi se. – Budete li vam zatrebala pomoć, samo dodite k meni. Ta vi već znate na koju vrstu pomoći mislim.

– Hvala, gospodine – promrmlja Dobie. – Mnogo vam hvala!

Atkins se vratio sa svojom desetinom.

– Ništa... – izvijesti. – Kao da su isparili u zraku.

– Pa, zar ste očekivali što drugo? – progunda Wallace. – U ovoj zemlji konjica još nikada nije djelotvorno napala Apaše. Bojim se da se u tom pogledu u dogledno vrijeme neće ništa izmijeniti.

– Kako glase vaše daljnje zapovijedi, gospodine?

– zapita Atkins.

Wallace donese odluku:

– Kaplar van Dungen ostaje ovdje sa šest ljudi da čuva mrtvace. Poslat ćemo kola koja će ih prevesti. Drugi neka uzjašu da bi se vratili u logor!

Odjednom se pojavi Chato. Sada je sjedio na nekom pjegavom smeđebijelom konju, a za pojasom mu je visilo nešto što je mogao biti samo skalp... s toga se cijedila krv.

Chato priđe Dobieju i razvuče preplanulo lice u smiješak. Podigne čvoričavu ruku, položi je na srce, zatim na čelo.

— Brate moj! — reče Indijanac i potjera zaplijenjenoga konja na čelo kolone.

McDull se iz sedla nagne Dobieju.

— Kazao ti je: »Brate moj«. Mislim da si u njemu pronašao vjernoga prijatelja. Apaš nika-da ništa ne zaboravlja, niti uvredu ni učinjenu uslugu. Ov-dje nećeš naći boljega prijatelja od Chata.

* * *

Prilikom idućeg jutarnjeg stroja narednik Atkins pročitao novost:

— »Na zapovijed zapovjednika, konjanik Dobie je unaprije-đen u čin narednika. Zapovijed stupa na snagu odmah. Potpis: kapetan Wallace, US Cavalry.«

Pošto su ljudi odstupili, Atkins namigne Dobieju:

— Idi u krojačnicu da ti naši-ju oznaku čina na uniformu. Sutra ćemo u Fort Mesu. Kape-tan želi da ti zapovijedaš vo-dom.

Pruži Dobieju svoju žuljavu ruku:

— Čestitam! Nazvao bih to brzim unapređenjem.

— Hvala!

Idući sat provede u krojačnici da bi mu na rukave košulje i haljetka našili tri narednička širita i na rubove hlača usku žutu podoficirsku oznaku. Vra-ćajući se prostorom za parade, sretne kapetana Wallacea s ne-kim nepoznatim mladim ofici-rom koji je na sebi imao dobro krojenu uniformu poručnika.

Dobie se ukoči i pozdravi ih. Wallace mu ozdravi i zastane.

— Čestitam na unapređenju!
— reče mu srdačno. — Hvala, gospodine!

Wallace se okrene k nepo-znatom oficiru:

— To je jedan od mojih podoficira koji će vas sustra pratiti na maršu u Fort Mesu, gospodi-ne Ballard: narednik Owen Do-bie. — Dobar dan, naredniče — reče Ballard.

Lice mu još nije potamnijelo od vrućeg sunca Arizone... a ono je brzo obavljalo svoj po-sao. Taj je čovjek zacijelo tek nedavno izišao iz West Pointa. Ispod plavoga haljetka, izrazito skrojenog »u struk«, nosio je uš-krobljeni bijeli ovratnik koji mu je već dobro nažuljao vrat i prisilio ga da visoko podigne glavu, pa je djelovao arogantno.

Tipični mladić iz West Pointa, pomisli Dobie. Ukočio se u svom samopouzdanju.

— Zar kapetan neće pojahati s nama? — zapita.

Wallace zakima glavom.

— Neću. General Crook me pozvao na razgovor u Fort Bo-wie. Čim stignem, s malom ću pratnjom pojahati za vama. Ko-lonu, vozila i popunu, što sutra u svitanje odlaze u Fort Mesu, umjesto mene povest će gospo-din Ballard.

Kapetan zašuti načas, pa na-stavi:

— Gospodin Ballard će prvi put samostalno zapovijedati je-dinicom. Od vas podoficira radi toga očekujem lojalno ponaša-nje prema njemu. Morate mu pružiti podršku. Jasno, naredni-če?

— Naravno, gospodine! — po-tvrđi Dobie.

Wallace dotakne desnom ru-kom zaslon svoje kape. U logo-ru ju je nosio umjesto šešira.

— To bi bilo sve, naredniče. Voljno!

Dobie ga propisno pozdravi i okrene se. Odlazeći, začuje Ballarda gdje govori Wallaceu:

– Vjerujem da ću nekako izići na kraj i bez pomoći vaših narednika, gospodine.

Odmah zatim začuje i suhi kapetanov odgovor:

– Ne vjerujem u to, gospodine Ballard.

Umišljeni žutokljunac, pomisli Dobie.

Kada je Dobie ušao u prostoriju narednika Atkinsa s novim podoficirskim oznakama da bi mu se javio, kako to zahtijeva pravilo, narednik je upravo razmišljao.

– Kapetan neće sutra s nama u Fort Mesu – reče Dobie.

Atkins nevoljko kimne.

– Znam, već mi je kazao. No jesi li vidio onog novog?

– Misliš li na gospodina Ballarda? – naceri se Dobie i sjedne na rub narednikova stola koji se sastojao od dva prazna sanduka za dvopek.

– Da, mislio sam na gospodina Ballarda – progunda Atkins. – Ni ruku mi nije pružio kada me kapetan predstavio. Meni... prvom naredniku čete! Imat ćemo nevolja s njime, kažem ti!

– Pa što bi mogao zahtijevati od nas kad se jednom nađemo na putu – reče Dobie.

Atkins ga gotovo sažalno pogleda.

– Mnogo, prijatelju... vraški mnogo! Samo mi još kaži da to ne znaš! – gotovo se izdere Atkins.

Naravno, Dobie je to znao. Vidio je kako je oholost oficira stajala glave mnoge vrijedne vojnike. Ali u vojsci je to tako: postoje dobri pretpostavljeni kao kapetan Wallace i oni ma-

nje dobri, kao Ballard. Međutim, kad stekne malo iskustva, mladić će se možda promijeniti.

Napustivši Atkinsa, Dobie sretne Chata. Izviđač je sjedio u sjeni neke barake naslonivši dugačku pušku na stijenu pokraj sebe. Pošto je opazio Dobieja, u izrazu lica mu se odjednom pojavi neka toplina.

– Sikisn! – reče tiho na apasškom jeziku.

Dobie sjedne pokraj njega.

– »Sikisn«... što to znači?

– Brate moj – objasni mu Apaš.

Dobie izvuče cigaru iz džepa i pruži mu je. Chato razmrvi duhan i nabije njime svoju lulu, što ju je nosio na uzici oko vrata.

– Hoćeš li i ti s nama sutra u Fort Mesu, brate moj? – zapita ga Dobie.

– Neću. Odlazim s nantom Wallaceom. On želi razgovarati s velikim nantom Crookom u Fort Bowieju.

Dobie kimne. »Nantan« je vjerojatno poglavica, a »nantanco« veliki poglavica.

– Je li put do Fort Mese opasan?

Chato pogleda preko njega hrptove plavih planina u daljini.

– Vrlo opasan. – Pokaže u pravcu planina. – Geronimo i Natchez se nalaze tamo, okupljaju ratnike. Mnogo dimnih znakova... svi će doći da bi se s njima borili protiv pinda-lik-o-ja.

– Pinda-lik-o-ji... što je to? – zapita ga Dobie.

– Bijelci – suho objasni Chato. – Ljudi svijetle kože.

Dobie ga pogleda.

– Koliko će ih biti?

— Go-naj-nan-aj... više puta po deset!

— Volio bih da ti sutra pođeš s nama — otvoreno će Dobie.

Chato mu dirne ruku.

— Budi oprezan, brate! Mladi nantan nije mudar. Pripazi na dimne znakove. Geronimo i Natchez su posvuda. Njihove oči vide i ovo mjesto.

— Zašto to rade? — zapita Dobie. — Što ih je natjeralo da iskopaju ratnu sjekiru?

— Bijeli su ljudi ubili Geronimovu ženu — objasni mu Chato. — Djecu i majku također. Želi se osvetiti i prokleo je sve bijelce. Obuzeo ga je »heške«, ludilo osvete. Natchez mu se pridružio da bi ubijao bijelce i stekao slavu. Ponekad se bore zajedno. No i razdvajaju se kad je to potrebno. Pripazi ne samo na jahače, brate! Tineh su pješaci i podjednako dobri borci, a i brži su od konja!

— Tineh? — ponovi Dobie ne znajući što je to.

— Da — kimne Chato. — Moji ljudi. Vi ih zovete Apašima. Riječ znači neprijatelj.

Odjekne znak za ručak. Chato uhvati dugačku pušku i potrči u kuhinjsku baraku.

Vojnici koji će sutra krenuti u Fort Mesu bili su preostali dio dana oslobođeni službe. Neki su pisali oproštajna pisma rodbini, a drugi su sređivali svoje stvari i opremu. Svaki je jahač imao po jednu vreću i dvije torbe u osobnoj prtljazi koja je bila smanjena na nešto rublja, čarape, pribor za čišćenje i jedan par potkova. K tome je došla čutura, posude, uže, zobnica i sablja. Svaki je konj morao ponijeti jahača i njegovu opremu, dakle više od sto kilograma, i to u podneblju u kojem se čovjek

preznojava kada ne radi upravo ništa. Apaši su se oduvijek smijali konjici bijeloga čovjeka koja se kreće terenom kao puž.

Dobie očisti konja, i odvede ga kovaču da bi mu ovaj učvrstio potkove. Oružje mu je bilo čisto, a prtljagu je ubrzo sredio. Pisati nije morao nikome: naprosto nije imao nikoga tko bi se za njega zanimao. Poslije večernje službe pođe u kantu i za ostatak novca što ga je sa sobom donio s Istoka kupi kutiju cigara i nekoliko boca bourbona, a zatim odšeta u svoju baraku. Njegovi će novi širi više vrijediti u očima ljudi samo ako ih dobrano zalije s drugovima u skladu s nepisanim pravilom armije.

Mnogo kasnije te večeri, kada je hlad noći već smijenio žegu dana, Dobie je ležao na postelji i slušao otužne zvukove mirozova što su odjeknuli iz trube.

Sutra u to doba, za njega više neće biti mirozova, pa ni sigurnosti velikog logora.

Od sutra pa nadalje postojat će samo žega, prašina, nesmiljeni teren i još nesmiljeniji neprijatelj.

III

Dok su još zvijezde sjale na nebu, odjeknu truba na buđenje. Upravo je svitalo kada su jahači izveli svoje konje na prostor za parade, gdje ih je narednik Atkins posljednji put postrojio. Na lijevom se krilu našu i šestora kola s provijantom i municijom. Njima su upravljali vozači iz građanstva. Zaprege su sačinjavale po četiri mule. Prema tome, marševsku brzinu jedinice su određivale mule.

Trubač Bajou, Francuz koji je poslije rata protiv Prusije pobjegao iz domovine, imao je crne brčiće. Svako jutro ih je pažljivo mazao i povio uvis da bi na taj način djelovao preprede-nije. Bio je to sitan, gibak i žilav čovjek koji se već borio protiv pruskih ulana, pred kojima su svi strahovali. Svoju je trubu nosio preko leđa. Na dugačkim je uzdama držao svojega i poručnikovoga konja, jer je istodobno obavljao službu posilnoga i glasnika. Njegov je zadatak bio da se uvijek nađe u blizini zapovjednika i da prenosi njegove zapovijedi.

Na desnom su se krilu nalazili veterani koji su, osim Atkinsa i kapetana, stigli iz Fort Mese da bi pratili transport: kaplar van Dungen, McDull, Godfrey i neki konjanik koji se zvao Mitchell. Van Dungen je nosio zastavu čete od crvenobijeloga materijala sa slovom »C«.

Dobie se svrsta na čelo. Opa-zio je Chata u sjeni stražarske barake. Izviđač ga je promatrao ozbiljnim i zamišljenim pogledom.

Kapetan Wallace iziđe s poručnikom Ballardom iz zapovjedništva. Narednik Atkins zapovjedi »mirno« i podnese raport o postrojenoj jedinici: ukupno trideset ljudi, izuzev vozača. Bio je to samo dio čete C: u Fort Mesi će četa dobiti mnogo novih ljudi kojima će nadoknaditi gubitke. Tako je to uvijek bilo. Najisturenija armijska uporišta, budući da su najbliža neprijatelju, samo su rijetko imala potpuno brojno stanje.

Wallace sasluša raport i obrati se svom pratitelju:

— Gospodine Ballarde, ne

mogu vam, na žalost, pridati izviđača, jer mi je Chato prijeko potreban. No u ovoj jedinici imate pet iskusnih ljudi koji se napolju dobro snalaze. Što se tiče terena, brzine marša i Indijanaca, želio bih da zapovijedate ovom jedinicom prema svom uvjerenju.

— Da, gospodine — ukočeno odgovori Ballard.

Kapetan ga zamišljeno pogleda.

— Dobro. — Glas mu postane prodoran. — Prvi put samostalno zapovijedate jedinicom. Svjestan sam iskušenja kojima je izložen mladi oficir kada iznena-da naiđe na neprijatelja i uoči zgodu da požanje slavu i čast. Ipak, gospodine Ballard, ne smijeti zapodijevati borbu! Oveći dio ove jedinice se sastoji od novaka koji još nikada nisu vidjeli Indijanca obojenog ratnim bojama. Vaš je zadatak da ove ljude i kolonu vozila sigurno dovedete u Fort Mesu i ništa drugo! Jeste li me dobro razumjeli?

— Naravno, gospodine — odgovori Ballard.

I danas je nosio uškrobljeni ovratnik, premda će za koji sat biti tako vruće da će ljudi moći izdržati samo ako im se dopuste sva marševska olakšanja.

Wallace mu pruži ruku:

— Onda... puno sreće! Nadam se da ćemo se za dva tjedna vidjeti u Fort Mesi zdravi i čitavi. Krenite, poručniče!

Ballard salutira i okrene se.

— Trubač, konja! — poviče.

Bajou mu preda uzde i htjede uzjahati, no poručnik ga odmah prekori:

— Trubaču, zar ne znate da je vaš zadatak da pretpostavlje-

nom pridržite konja dok ne uzjaše?

— U redu — progunda Bajou, iskusni čovjek koji se nalazio u toj jedinici samo zato što nije bilo drugoga trubača, a kapetan ga je svakako htio imati.

— Kažite: Da, gospodine, kako nalaže pravilo! — izdere se poručnik.

Bajou ga pogleda gotovo prezirno.

— Da, gospodine — promrmlja.

— Glasnije, čovječe! — prasne Ballard.

Kapetan Wallace se nakašlje i pride bliže. Za njega je to očito bila mučna situacija.

— Da, gospodine! — odjednom poviče Bajou tako glasno da su se konji uplašili i uzdignuli glave.

— Napokon — reče Ballard i uzjaše. — Čini mi se da ste u posljednje vrijeme poprilično otromili, trubaču.

Bajouu navre krv u glavu.

— Da, gospodine — gotovo prostenje.

Bio je raspaljive ćudi Francuza s juga i silno ponosan. Poručnik mu je »oprao glavu« pred okupljenom jedinicom i time ga učinio svojim ogorčenim neprijateljem.

Dobie odjednom osjeti kako se neka napetost uvlači u jedinicu. Atkins, koji je poslije raporta stao na lijevo krilo, sada je tupo i ukočeno zurio preda se. I drugi su veterani iz Fort Mese ukočeno stajali da bi time izrazili svoj prezir prema Ballardu. Svojom je dernjavom poručnik možda imponirao sasvim mladim novacima, ali ni pošto i veteranima. Ovi su prešutno pristali uz Bajouovu stra-

nu, premda ovaj još nije bio u Fort Mesi, no svakako je pripadao među veterane na granici.

— Gospodine Ballarde, vrijeme je za pokret — opomene ga kapetan Wallace.

— Naredniče, zapovjedite ljudima da uzjašu i krenu — poviče Ballard. Bio je to način kako postupaju ljudi s West Pointa: oficir nikada ne razgovara izravno s vojnicima, već u tu svrhu koristi podoficira.

Chato se nalazio pokraj vrata.

— Brate moj! — tiho će Dobieju.

Dobie se sagne k njemu.

— Želio bih da budeš s nama... — reče mu u pokretu i odmah potjera konja, jer su se drugi već natisnuli iza njega. Uspravi se i čvršće dohvati uzde.

Atkins, van Dungen, McDull i Godfrey odjednom podignu glave. Samo su oni poznavali put i njegove opasnosti. No za Dobieja je to bio znak opasnosti, premda su se tek za pola kilometra udaljili od logora.

Ballard je jahao na čelu. Iza njega Bajou. Zatim su slijedili Atkins i kaplar sa zastavom, pa Dobie kao drugi narednik jedinice, s McDullom pokraj sebe.

Bajou malo zaostane. Dobie ga začuje kako je svojom pjevnom francuskom engleštinom kazao Atkinsu i van Dungeni:

— Jeste li vidjeli kako me je oprao ovaj majmun? Proklet bio ako mu to zaboravim!

— Bajou, zar ćeš tako o svom oficiru? — progunda Atkins.

— Pih! — Bajou načini prezirni pokret rukom. — Kakav mi je to oficir? Čovjek kao svi drugi... smrtnik je kao i svi mi!

Na Atkinsovu čelu se pojave bore. Mrkim je pogledom promatrao trubača.

— Poslušaj me... smatraj da to nisam čuo! Jesi li me razumio! Od jutros sam gluh na oba uha.

Bajou se naceri.

— Razumijem, prvi naredniče, od jutros slabo čuješ. — Zatim spusti glas. — Dobro znam, drugovi moji, da mislite kao ja... Vidim vam to u očima.

Zatim obode konja i svrsta se iza poručnika Ballarda.

Dobie se okrene k McDullu:

— Koliko će nam vremena biti potrebno?

— Teško je to reći. — McDull slegne ramenima. — Naša brzina ovisi o tim prokletim mulama... tko zna hoće li biti dovoljno ustrajne. Teren je težak i postaje sve grublji što idemo dalje na jug. Mislim da će nam biti potrebno barem tjedan dana... ako Geronimu ili Natchezu ne padne na um da nas napadnu.

— Zar računaš s time? — zapita ga Dobie.

— Svakako — bez ikakva će uvijanja McDull. — Kad bi im pošlo za rukom da otmu Armiji kolonu vozila, stekli bi veliki ugled u očima svojih suplemenika. Slavili bi ih pokraj svake vatre, a mladi bi ratnici dolazili k njima sa svih strana.

— Imaš pravo — suglasi se Dobie. — Prema tome, sve ovisi o tome hoće li se kolona probiti do tvrđave.

— Tako je — progunda McDull. — A i za momke u toj ušljivoj tvrđavi je i te kako važno da uspijemo. Naime, kada je kapetan pošao s nama, zalihe hrane u logoru su se znatno smanjile, a municije je bilo tako

malo da su obustavljene vježbe u gađanju.

U međuvremenu je postajalo sve svjetlije. Dobie se podigne u stremenima, okrene se u sedlu i pogleda u smjeru kola.

— Ako su kola tako važna, poručnik bi morao odrediti nekoliko ljudi kao zalaznicu iza kola.

— Kaži mu to — naceri se McDull. — Silno me zanima što će ti odgovoriti.

Dobie potjera konja.

— Kamo ćeš? — zapita ga Atkins kada se Dobie našao pokraj njega. Dobie pokaže u poručnikova leđa i odjaše dalje.

Začuvši topot kopita iza sebe, Ballard okrene glavu.

— Naredniče, zašto ste napustili svoje mjesto u koloni? — izdere se poručnik.

— Oprostite, gospodine. — Dobie je doslovce zurio u mladog oficira. — Mislim da ne smijemo ostaviti kola bez pratnje. Zalaznica i bočno osiguranje nikako ne bi mogli naškoditi.

Ballard pocrveni kao kuhani rak.

— Tako... zar je to vaše mišljenje, naredniče? Ali ja vas ipak nisam zamolio da mi kažete svoje mišljenje — rugao se poručnik. — Zabranjujem vam da mi iznosite pouke, jeste li razumjeli?

— Gopodine, ta mislio sam samo... — započne Dobie.

— Zavežite! — izdere se Ballard. — A kako se ono zove, naredniče?

— Dobie.

— Dobro, naredniče Dobie, budući da toliko brinete za našu kolonu vozila, naređujem da sami preuzmete pratnju — izdere se Ballard. — Neprestano

ćete jahati iza posljednjih kola na udaljenosti koja ne smije biti veća od dvadeset metara, i to na onoj strani, u koju puše vjetar. Jeste li me razumjeli?

Dobie zažmiri. Taj klippan očito želi da on proguta svu prašinu što će je uzvitlati kolona. Ipak je morao poslušati.

– Da, gospodine – progunda Dobie.

– Kažite: Razumijem, gospodine! kako to nalaže pravilo – ispravi ga Ballard.

– Razumijem, gospodine! – procijedi Dobie kroza zube. U njemu se podigne val gnjeva.

Zauzda konja i potjera ga u stranu.

– Kamo ćeš? – zapita ga McDull jašući pokraj Dobieja.

Dobie pokaže palcem preko ramena:

– Iza kola. Tako mi je zapovjedio poručnik.

– Zar ti sam? – začudi se McDull.

Dobie se naceri.

– Poručnik smatra da je jedan narednik konjice dovoljan da prati kolonu vozila.

Dobie prička da kolona prođe, zatim se svrsta iza posljednjih kola i to na onu stranu u koju je puhao vjetar, kako mu je zapovjedio Ballard.

Poslije nekog vremena vozač na boku se okrene i ispruži vrat.

– Zašto ne jašete na suprotnoj strani, naredniče? Tamo nema prašine.

– Ne smijem. To je zapovijed oficira – kratko odgovori Dobie.

Vozač ispljune grudu duhana preko visokog prednjeg kotača.

– Ta prokleta Armija... – stane proklinjati. No odmah zašuti, prisjetivši se kako je upra-

vo ta Armija njegov poslodavac.

Dobie razveže žuti rubac i ovije ga preko usta i nosa. McDull odjednom napusti jedinicu i pridruži se Dobieju.

– Što je, Mac? – zapita ga Dobie.

– Mislim da jedan čovjek nije dovoljan da pazi na kola. Pravit ću ti društvo, imaš li što protiv?

– Imat ćeš nevolje s poručnikom! – upozori ga Dobie.

McDull odmahne rukom.

– Neka me poručnik poljubi u... Taj bi šmrkavac morao najprije obrisati nos! Jesi li opazio njegov uškrobljeni ovratnik? Zašto ne zapovjedi da iskoristimo sve olakšice prilikom marša? Sunce će nam ubrzo spaliti moždinu u kostima, a on se još vlada kao da se nalazi u West Pointu.

– Već će on naučiti svoje – reče Dobie.

– Svakako... ako mu koji Apaš ne prijede nožem preko grla... ili ako ga ne ubije grom... Mogao bi jednoga dana postati čak i pametan ne nađe li se na putu kojim prolazi komad olova – progunda McDull.

Ispljune prašinu iz usta i navuče rubac preko njih. Više nisu razgovarali.

U devet sati ujutro je već bilo vruće kao u krušnoj peći. Poručnik Ballard još nije dopustio ljudima da iskoriste olakšice. No ni sam ih nije koristio, premda mu se ispod bijelog uškrobljenog ovratnika nakupilo mnogo znoja.

Narednik Atkins odjaše k Ballardu i reče mu kako je uobičajeno da se prilikom jahanja danju skidaju haljeci i vežu o sedlo, a isto se tako ljudima

dopušta da zasuču rukave. No Atkins je prošao podjednako loše kao i Dobie: poručnik ga oštro ukori.

Ljudi su se sve više znojili u haljecima od debeloga sukna koji su kao magnet privlačili sunčane zrake. Svi su spustili glave. Kolona se kretala u nekoj čudnoj šutnji terenom što se neprestano mijenjao.

Plava su brda još uvijek bila vrlo udaljena. U blizini su se počeli pojavljivati niski brežuljci i pješčane dine. Prašina više nije bila crvenkasta već siva. Zatim se siva boja pretvorila u žutu, pa opet u crvenkastu. Teren kojim se kretala jedinica posta još teži. S lijeve i s desne strane ceste raslo je neko raslinje. Bilo je trnovitih meskita, obronci su bili pokriveni šipražjem.

Poručnik zapovjedi ljudima da sjašu i da jedan sat pješače da se konji malo odmore. Trubač Bajou je pri tome morao voditi svog konja i poručnikova. Takvo strogo odvajanje bilo je uobičajeno u garnizonima na Istoku, no ovdje ta pravila nisu nikada bila prihvaćena. Tu se i oficir osobno brinuo za konja. Međutim, Ballard to nije uradio i time se teško ogriješio o nepisana pravila što su vrijedila na granici.

Dok su vojnici zlovoljno koračali do gležnjeva dubokom prašinom i preznojavali se, Ballard se zaputi na neku uzvisinu i pogleda jedinicu što mu je bila povjerena. Opazivši da se osim Dobieja na začelju nalazi još jedan čovjek, brzo im pride.

— Tko vam je zapovjedio da se pridružite naredniku? — odmah napadne McDulla.

— Nitko — vedro mu odgovori McDull. — No mislio sam da su ta kola isuviše skupa da ih prepustimo pratnji samo jednoga čovjeka.

Ballardu navre krv u glavu.

— Čim stignemo u Fort Mesu, javite se na raport! — izdere se na McDulla. — Odviknut ću vas od tih svojeglavih postupaka.

— Gospodine, ako dopustite... započne Dobie, no Ballard ga učas prekine povikavši još žešće:

— Zavežite već jednom!

Zatim se vrati na čelo kolone.

— Neće on daleko stići... — promrmlja McDull kada ga poručnik više nije mogao čuti. — Jadno će umrijeti. Ubit će ga Apaši ili...

— Nemoj, Mac, ne želim to čuti! — opomene ga Dobie. Točno je znao što je vojnik htio reći.

* * *

Kada se počelo mračiti, narednik Atkins odvede jedinicu sa ceste na neku malu čistinu. Vjetar je ovdje bio hladniji, a u pukotinama kamenitoga tla nakupilo se i nešto vode.

Da bi otjerali čegrtuše, vojnici su u grmlju odrezali batine i tuckali njima po tlu. Zatim su rasprostrli pokrivače.

Atkins odredi stražare. Kola su rasporedili tako da su sačinjavala neku vrstu utvrđenja, a konje su svezali između njih. Ubrzo su se rasplamsale vatre, a u zraku se osjećao miris pržene slanine i crne kave — uobičajeni obroci jedinice u pokretu.

Dobie se probudio prije svitanja. Nekoliko je časaka mirno ležao i osluškivao šumove novoga dana. Uspravi se, izvrne čizme da ispadnu zmije, ako su

se noću uvukle u njih, zatim ih obuje. Atkins mu pride upravo u času kada je stavljao na sebe pojas s revolverom.

— Zar i ti čuješ onu proketu sovu?

Dobie načuli uši. Atkins je imao pravo. Negdje u brežuljcima se glasala sova.

— Misliš li da su to Apaši?

Atkins ga začuđeno pogleda.

— Sova je noćna ptica, zar ne? A ubrzo će se razdaniti. Bila bi to prva sova u mojem životu, koja se tako upadljivo vlada u osvit dana.

— Onda... su ipak Apaši? — Dobie odjednom osjeti kako mu se hladnoća spušta niz leđa.

Atkins kimne.

— Duboko sam uvjeren... Geronimo ili Natchez već odavno znaju za nas.

Dobie dohvati svoj karabin.

— Probudit ću ljude — reče.

— Neka potraže zaklon ispod kola i ostanu mirni — zapovijedi Atkins. Zatim se zaputi k poručniku koji je još spavao.

Dobie probudi ljude i obavijesti ih sasvim tiho. Lica mladih novaka, koji su se prvi puta našli u neprijateljskom području, odjednom probljede.

Sova se više nije čula. Atkins i poručnik obidu ljude koji su se pripremili za obranu. Ballard se sada izdere na prvoga narednika:

— Ne čujem ništa... ništa nisam vidio! Vjerojatno se varate naredniče.

Atkins mu odgovori sasvim hladno:

— Apaši su uvijek najopasniji u času kada ih ponajmanje zapazamo, gospodine Ballard.

Ballard odmahne rukom. Progovori tako glasno da su ga svi mogli čuti:

— Ti crvenokošci nisu nikakvi borci! Mogu prepasti poštansku kočiju, opljačkati usamljeni ranč, ali dobro naoružanu i vođenu vojnu jedinicu ne mogu uspješno napasti.

Atkins će zabrinuto:

— Ipak bih predložio da nekoliko ljudi izvidi da li je netko u okolini. Ako vas smijem podsjetiti na kapetanova naređenja, gospodine...

— Pa dobro — popusti Ballard. — Dopuštam izviđanje!

Kaplar van Dungen povede pet ljudi na susjedni brežuljak i vrati se za pola sata.

— Ništa — izvijesti.

— Eto, gdje su vam vaši Apaši?! — Ballard će prezirno Atkinsu.

Stari narednik slegne ramenima i okrene se. Činjenica što van Dungen nije otkrio Indijance, ne ukazuje upravo ni na što.

Jedinica je danas izgubila više vremena da se pripremi za marš, a kada je naposljetku krenula, opet je bilo vruće. Ballard je proklinjao Atkinsa, predbacivao mu zakašnjenje. Atkins se uopće nije branio, smatrao je da mu je to ispod časti. Predbacivanja poručnika Ballarda su se naprosto odbila od zida šutnje.

Teren je postajao sve teži. Kolona se kretala na jug. Na jednom se kolima slomio kotač i jedinica je izgubila dva sata da se ukloni taj kvar. Poručnik Ballard bio je ljut. Sunce ga je nesmiljeno žgalo. Njegov se fini, uškrobljeni bijeli ovratnik pretvorio u prljavu krpu natopljenu znojem. Na hrptu nosa i na vratu ispod zatiljka mu se počela ljuštiti koža.

Najvruće sate je jedinica provela u nekom isušenom potoku.

Tu su ljudi napojili konje i mule iz bačvi što su užetima bile pričvršćene o stranice kola. Ljudi su također dobili nekoliko gutljaja, jer se nije znalo kada će opet naići na vodu. A pokraj svake su vode mogli naići i na Apaše... Nerijetko se događalo da Indijanci otruju vodu.

Kada je jedinica krenula, s neke se stijene podigne drhtavi stub dima, a s druge stijene na zapadu uslijedi odgovor. Dobie je danas jahao na čelu pokraj Atkinsa. Odmah će starijem naredniku:

– Oh, kako bih želio da je Chato s nama. On bi znao što taj znak znači.

– Pa nije ga nimalo teško protumačiti – progunda Atkins.

Okrene se u sedlu. Na licima van Dungena, Godfreyja, Mitchella i McDulla zapazi napestost. Ljudi su postali silno oprezni.

Ali ništa se nije dogodilo. Nije se dogodilo ni sljedeći dan, a ni idući. Prema svemu sudeći, poručnik Ballard je imao pravo. Njegov je ugled porastao u očima mlađih vojnika.

Sedmi dan poslije pokreta iz Camp Supplyja plave su se planine približile.

– Dragoons* – reče narednik Atkins Dobieju. – Chiricahue, najokrutnije i najhrabrije pleme među svim apaškim plemenima, u toj je planini pronašlo svoje utočište. Postoji samo jedan način da ih izvučemo odande: valja ih dobrano izgladnjeti.

Dobie je znatiželjno ali i sa strahopoštovanjem promatrao pla-

ninu što je bila pred njim. Iz razgovora između veterana razabrao je da se Fort Mesa nalazi u podbrežju.

– Bit ćemo tamo sutra u to doba – reče Atkins.

– Pogledaj ono – promrmlja Dobie. – Pogledaj tamo preko, Joe!

Na prašnjavom hrptu brežuljka pojavila se skupina apaških konjanika. Prijeteći su mahali oružjem. Izazovno su uzvikivali.

Bilo ih je najviše šest ili sedam. Prema tome, nisu bili nikakva opasnost za jedinicu. No možda ih u dolini iza brežuljka ima mnogo više.

– Gospodine Ballarde! – reče Atkins, podigne ruku i pokaže u smjeru ratnika.

Ballard zabaci glavu. Iz očiju mu sijevne. Jednim trzajem povuče revolver iz korica.

– Nemojte, gospodine! – upozori ga Atkins.

– Prekasno...

Odjekne hitac, metak zazviždi vrućim zrakom i završi u pijesku u podbrežju. U idućem času Apaši nestanu kao vjetar.

– Za njima! – viknu Ballard. Zatim dobaci Atkinsu:

– To su vaši crveni heroji! Čini mi se da se boje čak i sjena.

– Gospodine, okladio bih se da se iza svega toga krije varka – promrmlja narednik.

Ballard prasne u smijeh.

– Besmislica! Bježe čim vide da je samo netko zapucao u njih. Poučit ćemo ih što to znači ugroziti jedinicu Armije.

Ustane u stremenima.

– Kaplaru van Dungen, s pet čete ljudi ostati da zaštitite kola. Svi ostali neka se razviju u strijelce.

Atkins, taj iskusan borac s In-

* Dragoon Mountains – gorski lanac u jugoistočnoj Arizoni (op. ur.).

dijancima, još jednom smogne hrabrosti da se usprotivi:

— Gospodine, kapetan je izričito zapovjedio da se ne upuštamo ni u kakvu borbu.

— Borbu? — Ballard mu se nasmije u lice. — Neće biti nika-kve borbe. Malo ćemo ih goniti, udijeliti pouku, i to je sve.

Zatim zavitla revolverom povrh glave:

— U streljački lanac... ho-oo!

— Momak je sišao s uma! — gnjevno zaškripi Atkins i pokrene konja udesno.

Dobie je jahao na lijevom kri-lu. Jahači su se svrstali u dva reda. Iskusni vojnici i konji bili su u prvom redu, a novaci, koji još nikada nisu bili u borbi, u drugom redu. Manevar je izve-den savršeno, upravo kao na prostoru za parade.

— Punim trkom! — poviče Ballard i obode konja.

Dobie ustane u stremenima da bi konju olakšao kretanje. Poslije dugotrajnoga marša, smanjenih količina hrane i još veće oskudice vodom, konji su bili uvelike iscrpljeni. Čak su i žutokljunci znali da više ne mogu dugo izdržati taj tempo. Naravno, Ballard je pogriješio. Ljudima je zapovjedio da pokušaju punim trkom, a neprijatelj se još nije pojavio.

Konji su se s mukom uspeli uz pješčani obronak, a kad su se svi našli na hrptu, redovi su bili sasvim poremećeni. Golemi oblak prašine sasvim je obavio malu jedinicu.

Dobie ugleda dugački lanac gotovo jednakih brežuljaka što su se nanizali jedan do drugoga. Pobjegavši pred vojskom, Apaši su se sada nalazili u dolini između tog i sljedećeg brežuljka i naprosto su zurili u je-

dinicu na hrptu. Cim su opazili vojnike, prasnuli su u smijeh. Indijanci su ispalili i nekoliko hitaca, ali bez uspjeha. Jedan se od njih podigao u sedlu, udario se dlanom po stražnjici. Ballard navre krv u glavu.

— Taj pasji sin zacijelo misli da nas može nekažnjeno vrijeđati. Zbog toga će biti mrtav!

Podigne ruku uvis:

— Trubač, znak za napad!

Bojau zasvira znak i vjerni se vojnički konji poslušno pokrenu. Apaši su nestali iza sljedećega brežuljka.

Kada su se konji uspeli na brežuljak, sa sapi im se cijedio znoj.

— Gospodine, sada je doista dosta... konji ne mogu više izdržati — upozori ga Atkins.

Ballard samo prezirno odmahne rukom.

— Glupost! Ono što mogu te bijedne apaške životinje, može se zahtijevati i od naših dobro uhranjenih armijskih konja, naredniče!

Opet zavitla revolverom:

— Naprijed!

Ujahali su u neko isušeno korito potoka i odjednom ugledali Apaše na nekoj stijeni. Zaprašti paljba iz karabina i odmah uslijedi odgovor. Novaci problijede.

Isušeno je korito potoka završavalo pod kosom padinom, odraslom crnogoricom. Konji su se opet morali uspinjati i ponovno se iscrpljivati. Apaški konj nosi samo pokrivač ili sedlo, oglavnik od užeta što ga obično nazivaju »hackamore« i jahača, a vojnički konj mora nositi i četrdesetak kilograma opreme! Izgledi ovdje nisu ni-pošto ujednačeni.

Što su se konjanici više uspinjali, šuma je postajala gušća, a

uvježbani redovi vojnika su se pretvorili ni u što. Svima se činilo da između jela prolijeću sjene. Na jednom su se mjestu ukrstili mnogi tragovi nepotkovanih kopita. Ballard zaustavi jedinicu i počne zuriti u to mjesto. Bio je zbunjen i nije znao koji trag da slijedi... u toj ga zbunjenosti iznenadi puščana paljba Apaša.

Padina je, čini se, odjednom zavrvjela ratnicima.

– Hitno natrag, gospodine!

– poviče Atkins.

Pogne se k vratu konja i ispalio hitac u Apaša koji nije jahao ali se kao sjena pojavio između stabala. Prostrijeljena čela, ratnik se skotrlja niz padinu.

Dobie zapazi kako barutni dim između jela postaje sve gušći. Pođe li Apašima za rukom da im presijeku uzmak isušanim koritom potoka, jedinica će biti izgubljena.

Potjera konja k Ballardu koji je potpuno zbunjen tjerao konja čas ovamo, čas onamo.

– Gospodine, moramo najkraćim putem natrag! Zbogga... izdajte već jednom odgovarajuću zapovijed!

Razrogačenih očiju i razjapljenih usta Ballard je zurio u Dobieja. Zauvijek je ostalo neizrečeno sve što je htio reći.

Odjednom se zaljulja u sedlu. Šešir mu sklizne preko lica. Strelica mu je izvirivala iz grla, šipka s perjem na kraju je još podrhtavala. Prije nego je Dobie mogao išta uraditi, Ballard padne s konja i tresne o tlo. Prsti mu se zarinu u vruću zemlju... i zamru.

– Atkinse! – zagrmi Dobie.
– Sadasi ti na redu!

Atkins dojaše kroz barutni

dim i uzvitlanu prašinu i pogleda mrtvaca.

– Mir njegovom pepelu!

– Ostavi sada njegov pepeo!
– poviče Dobie. – Nešto valja poduzeti... odmah!

Hladnim i opuštenim tonom iskusnoga vojnika, Atkins izda zapovijed:

– Sjaši za borbu prsa o prsa! Formirajte uporište, poručnika, ranjenike i konje stavite u sredinu! Strijelci spremni? Gadaaj... pali!

Sumom odjekne plotun. Tuča se olova sruči među iznenađene Apaše.

– Nabij! – zapovijedi Atkins.

Začuje se zveckanje zatvarača na karabinima.

– Strijelci spremni? Gadaaj... pali!

Dvadeset karabina springfield ispljune smrtonosnu tuču olova. Apaši se odmah povuku, jer se ni jedan Indijanac neće izložiti koncentriranoj puščanoj paljbi.

– Polagano se povlači iz te proklete šume! – zapovijedi Atkins. – Korak po korak, ljudi! Ne dopuštajte da vas crvenokošci počnu goniti!

Vojnici poslušaju

– Moramo pokušati proboj
– Atkins će Dobieju. – Slutim da su nas namamili ovamo samo zato da lakše otmu kola.

Dobie kimne. Ta mu je misao već pala na um. Gubitak kola sa zalihamah hrane i municije bi svakako značio oslabljenje borbene moći Fort Mese.

Vojnici su se spuštali niz padinu obraslu crnogoricom kojom su se uspinjali prije pola sata. Apaši su im neprestano bili za petama. Šumom su odjekivali hici iz pušaka i revolvera.

Odjednom ispod sebe ugledaju isušeno korito potoka. Sada se valjalo što brže izvući iz dodira s neprijateljem.

— Uzjaši! — zagrmi Atkins.

Dobie napusti svoje mjesto u streljačkom lancu i potrči konju. Iz nekog grma Dobieju zdesna iskoči Apaš i trgne pušku k licu. Djelić sekunde se Dobieju pričinio kao čitava vječnost. Zurio je u grlo cijevi, znajući da gleda smrti u oči.

Njegovi mišići prorade sasvim nagonski: odnesu ga u stranu. Učini mu se da su mu oči pune dima i vatre. Osjeti vrući dah smrtonosnoga pucnja. McDull dojaše punim trkom sa strane i ubije ratnika hicem iz revolvera.

— Uzjaši već jednom! — dovikne Dobieju.

Vojnici su se sručili niz padinu. Prvi su među njima već nestali u isušenom koritu potoka. Apaši su opet nasrnuli iz šume.

Dobie okupi oko sebe veterane: Godfreyja, McDulla i Mitchella za koje je znao da se u njih može pouzdati.

— Pripazite!

Ljudi podignu karabine. Jedna je skupina ratnika izišla iz šume.

— Pali! — poviče Dobie, a Apaši počnu padati jedan preko drugog.

— A sada... što prije odavde!

— procijedi Godfrey, krvareći iz rane na ramenu.

Dobie naglo trgne konja. Zapuca iz svog revolvera, novoga »Colt Single Action Army-Modell«, što je tek prije nekoliko mjeseci uveden u jedinice umjesto starih koltova iz 1860.

Još jednom okrene konja. Ispali još dva hica duboko pog-

nut u sedlu. Zatim obode konja, i sjuri niz strmu padinu.

Sipina je popuštala pod kopitima konja. Rušila se u dubinu. Jahao je sve brže. Konj se počeo sklizati. Dobie izvuče noge iz stremena da ga pod teškim tijelom životinja ne pokopa ako padne.

Začuje urlike progonitelja od kojih mu se sledila moždina u kostima, a zatim i praskanje njihovih pušaka. Meci su mu prolijetali pokraj ušiju kao roj osa.

U koritu isušenog potoka narednik Atkins je izvikivao zapovijedi. Začuje se pucnjava iz karabina. Dobie se nalazio između neprijatelja i vlastitih ljudi. U svakom času mogao ga je pogoditi metak s bilo koje strane. Obuze ga silan strah. Konj se spotakao i pao na prednje noge. Dobie mu padne u grivu. Dok se još borio da bi se nekako održao na njegovim leđima, konj se propne i spusti se na tlo, a to je Dobieja izbacilo iz sedla.

Atkins mu prijaše punim trkom.

— Je li sve dobro, Owene?

Dobie kimne i prihvati uzde. Čudio se što je još živ. Vojnici su se hitno povlačili isušenim koritom potoka. I on pojaše za njima. Apaši su jahali iznad njih i pucali u dubinu. Na svu sreću većina Indijanaca bili su vrlo slabi strijelci s vatrenim oružjem bijelaca.

Jašući, Dobie nabije kolt, izgubi dio skupocjenih metaka i opet zapuca u smeđe sjene povrh sebe. Konj mu je teturao od iscrpljenosti. Više neće moći dugo izdržati...a ni drugi armijski konji.

Ubrzo stignu na kraj isušenog korita i pred njima se poja-

ve brežuljci preko kojih ih je domamila mala skupina Apaša. Konji više nisu mogli izdržati, premda ih je od kola dijelilo najviše tri-četiri kilometra. Atkins pokaže na vrh koji je bio viši od drugih, tako da je omogućavao dobru obranu. Posljednjom snagom vojnici pojure k vrhu i sjašu.

Tu se nalazilo nekoliko stijena i zaklon u koji su odmah uveli konje. Strijelci su odmah formirali krug i prilegli na vruće tlo da bi bili što slabiji ciljevi. Sunce je još bilo visoko na nebu i nesmiljeno je palilo ljude u njihovim plavim uniformama.

Slazući municiju na kamen pokraj sebe, McDull se naceri Dobieju.

– Sasvim dobro mjesto... samo je ponešto suho za žedna čovjeka.

Sasvim točno! Apaši više nisu morali na njih utrošiti niti jedan jedini metak: morali su samo pričekati da ljudi polude od žeđi i siđu s brda dobrovoljno, a onda će ih moći kao ovce poklati noževima i uštedjeti dragocjenu municiju koje nikada nisu imali dovoljno.

Atkins zapovjedi da ranjenike polože u sjenu jedne stijene. Dobili su samo malo vode što su je ljudi imali u svojim čuturama. Dobie dopuže Atkinsu.

– Imamo li teških gubitaka?

Atkins je krvario iz ogrebotine na vratu. Njegova je široka prekoramica zaustavila strelicu koje se vrh još nalazio u krutoj koži. Izvuče ga i slomi ga.

– Kako je s našim gubicima, Joe? – upita Dobie.

Atkins prođe rukom preko lica. Odjednom je djelovao umorno.

– Poručnik je mrtav. Mull i Fresno se nisu vratili iz onog prokletog šumarka. Ako ih je poslužila sreća, mrtvi su kao Ballard... svakako bi bilo bolje da su mrtvi, jer ćemo ih inače čuti kada ih Apaši stanu mučiti.

Dobie osjeti da mu se naježila koža na leđima. Umalo što nije prošao kao ta dva nesretnika.

– A koliko je ranjenih?

Atkins ispruži prste desne ruke:

– Petorica se više ne mogu boriti. Dvojica više neće doživjeti izlazak sunca. No hoćemo li ga mi doživjeti, Owene?

– Još nismo mrtvi – reče Dobie.

Atkins pogleda prema mjestu gdje je pod pokrivačem ležalo tijelo poručnika Ballarda.

– I sve to moramo zahvaliti tom luđaku!

Dobie pogleda vrh na kojem su vojnici ležali u zaklonu.

– Prema svemu sudeći, nalazimo se u stupici.

Atkins nevoljko kimne.

– Sasvim točno. Ali što valja uraditi? Naši konji više nisu mogli izdržati put do kola, prema tome, morali smo pronaći mjesto na kojem nas ti crveni pasji sinovi neće moći pregaziti u prvom naletu.

– Da...suglasi se Dobie.

U času najveće opasnosti, Atkins je zasigurno donio pravilnu odluku.

Htjede se okrenuti i u tom času ugleda bljesak s vrha neke stijene što je nalikovala na iglu. Zatim začuje metak što je prozviždao pokraj njega i mukli udarac metka u nečije tijelo. U idućem času podigne karabin i ispali hitac. Prilika nekog Apaša se odvoji od stijene i raširenih se ruku sunovrati u dubinu.

Iza Dobiejevih leđa zastenje neki čovjek.

Dobie se hitro okrene. Atkins se ispred njega zgrčio na tlu, objema se rukama uhvatio za lijevo bedro. Između prstiju mu je prokuljala krv.

– Pomozite mi! – poviče Dobie.

Mitchell i McDull mu odmah priskoče. Dobie pokaže vrh one stijene.

– Imaj na oku onaj vrh! – reče Mitchellu. – Opaziš li da se koji Apaš penje, zapucaj i nastoj ga pogoditi!

Mitchell kimne, klekne i položi cijev svog karabina na neki kamen. Dobie je znao da je on izvrstan strijelac.

McDull je već svojim nožem rasparao hlačnicu narednika Atkinsa.

– Prostrijelna rana. – Stisne rubove rane. – Najkasnije za tri tjedna opet ćeš moći mučiti ljude, naredniče.

Atkins zaškripa zubima od boli.

– Ti ćeš biti prvi na redu – reče McDullu. – Razrezao si moje dobre hlače! Pobrinut ću se da ti voda zakuha u stražnjici, prijatelju!

McDull se naceri i okrene se Dobieju:

– Jesi li to čuo? Uzbuduje se zbog hlača! Što bi se zapravo još moralo dogoditi da bi taj narednik malo spustio uzdignuti nos?

– Pomozi mi da ga prenese-mo u sjenu – promrmlja Dobie.

Prenesu Atkinsa među stijene. Zatim mu Dobie previje ranu.

– Čini mi se da se odlično razumiješ u taj posao – ustanovi Atkins. – Sada si najviši po či-

nu. Predajem ti komandu. Mućni glavom i izvuci nas odavde....

– Dobro, Joe – reče Dobie.

Mitchell ispali hitac na nekog Apaša i počne proklinjati izvlačeći nožem čahuru što se zaglavila u cijevi.

– U pakao s tim modernim pucalkama! Čim se malo ugriju, izvlakač otkine dno metka, a čahura ostaje u cijevi.

– Oružje doista nije krivo – objasni mu Dobie. – Greška je u čahurama. Kovina je pretanka i premekana. Morat ću to spomenuti u izvještaju da bi se uklonila ta greška.

Mitchell razrogači oči i stane odsutno zuriti u Dobieja.

– Hej, što to pričaš? »Spomenuti u svom izvještaju«....govoriš kao da si oficir! Jesi li bio oficir, Owene?

Dobie se nasmiješi, ali bljesak u očima izosta.

– Sada sam drugi narednik čete C na putu u Fort Mesu. Znaš to isto tako dobro kao i ja, Mitch.

– Vrag neka me nosi ako ću pokraj tebe što doznati – progunda Mitchell i time izreče ono što je mislila većina ljudi čete C.

Odjednom se javi McDull:

– Umuknite! Zar ništa ne čujete.

Svi naćule uši. Sada su i ljudi čuli.

Vjetar je donosio neku daleku jeku, šuplje praskanje.

– Puščana vatra! – proste-nje Mitchell.

– Tako je, Mitch, sasvim točno! – suglasi se McDull.

Dobie izreče što su ljudi mislili:

– Apaši su napali naša kola!

IV

Budući da je šutnja već postala nesnosna, McDull je prekine:

– Tamo je stari van Dungen, a on zna što valja uraditi. S njime su petorica vojnika i šestorica građana. Okladio bih se da će se moći obraniti.

– Vjerojatno će se moći braniti...ali ne baš dugo – reče Dobie.

Pogleda mali streljački lanac. Tri čovjeka su mrtva, šest je ranjenika koji se više neće moći boriti, uključiv i Atkinsa. Borbeni jakost male jedinice se svela na šesnaest ljudi. S time se nije moglo započeti baš mnogo.

– Sada ti zapovijedaš – progunda McDull. – Što ćeš zapovjediti?

Dobie razmisli. Iz daljine je čuo razrijeđenu pušcanu vatru. Onima tamo je očito potrebna pomoć. I to brza pomoć! Ljudi od njega očekuju da nešto poduzme.

Na um mu padne jedna priča iz davnine. Bilo je to pokraj Shila. Konjički okršaj.

Podigne pogled i zapazi Bajoua kako otegnuta lica stoji pokraj konja. To je pravi čovjek za tu stvar! No valja naći i trećeg.

– Mac, bi li htio sa mnom nešto uraditi?

McDull se naceri. I sam je nekada bio narednik. Tri tamnija mjesta su se sasvim jasno razabirala na rukavima njegove plave košulje. Izgubio je, širite, jer je nasmrt premlatio nekog drugog podoficira koji je bio nametljiv prema nekoj Meksikanki. Da se radilo o bjelkinji, pretpostavljeni bi bio milostiv prema njemu, no riječ je bila o

Meksikanki. A njih nisu smatrali bijelim.

– Misliš li da moramo izvući van Dungena i naše momke? Pristajem. Koliko ćemo ljudi povesti?

– Samo Bajoua – reče Dobie.

McDull otegne lice.

– Zar ti je sunce udarilo u mozak? Samo ti, ja i Bajou? Hej, momci, mislim da se nešto događa s mojim ušima!

– Nipošto, sasvim su dobro – sa smiješkom će Dobie. –

Zadaću ćemo obaviti nas trojica. Radi se o dvjema apaškim bandama: jedna nas je prikovala na ovom vrhu, a druga napada kola.

– Ne možemo pomoći ljudima pokraj kola i ostaviti naše ranjenike na cjedilu. – Dobie pokaže žrtve ludosti poručnika Ballarda u njihovim uniformama natopljenim krvlju. – Prema tome, moramo se podijeliti...i time oslabiti. Apaši to samo čekaju. Oni bi najprije slistili polovicu nas, a zatim i druge. Moramo spriječiti da se oni ujedine i zbog toga valja za ovo mjesto prikovati Indijance koji nas opsjedaju. Kako? Svim raspoloživim strijelcima...osim nas.

McDulla obuzme nevjerica.

– Kako ćemo nas trojica pomoći starom van Dungeni! – progunda McDull.

– Meni je sve jasno – odgovori Dobie. – Hoćeš li sa mnom ili nećeš?

McDull se počese po donjoj vilici. Bio je to neustrašiv vojnik. A i kockar koji nikada nije štedio svoju kožu.

– Dobro! Poći ću s tobom! Bit ćemo lijepi trio kad nas Apaši

počnu peći vezane o stupove za mučenje. No što se može, umire se samo jednom. Pa...makar to mora biti i danas.

— Indijanci će za vama kao đavoli čim napustite ovaj brežuljak — reče Mitchell.

— Dobie zakima glavom.

— Neće, jer još ne znaju za naš naum. Tri konjanika nisu nikakva opasnost za njihovu braću koja su napala kolonu vozila. Ne računaj s time da će nas progoniti.

— Možda imaš pravo — suglasi se Godfrey s lijevom rukom u petlji oko vrata i s koltom u desnici. — Zar nećeš još jednoga čovjeka? Možda Bajoua neće radovati to jahanje.

Dobie se naceri.

— Hvala, ali naš mi je Francuz potrebniji od svih drugih. — Pođe k Bajouu koji se nalazio pokraj konja.

— Kad bih samo znao što mu se mota glavom — progunda McDull. — Kad bih ga samo mogao progledati...

Mitchell reče:

— Imam povjerenja u njega. Zar niste čuli što je maloprije rekao? Prokletstvo ...taj je nekad morao biti oficir! Ta zašto bi ga inače kapetan Wallace tako brzo unaprijedio? Svi znamo kako je inače štedljiv što se tiče dijeljenja naredničkih širita.

Ona udaljena pucnjava na jednom prestane. Tri se veterana pogledaju u oči.

— Morat ćete hitro jahati — promrmlja Mitchell.

— Vraški hitro — suglasi se Godfrey.

McDull zamahne rukom po zraku:

— Besmislica! Valjda poznate staroga Pieta van Dungena. Ne-

će dopustiti da ga pregaze crvenokošci. Ipak se i na njegovu licu odrazila zabrinutost.

Dobie stigne s Bajouom. Sa sobom su doveli tri najsnažnija konja iz jedinice.

— Kako je, Francuščiću? — naceri se McDull.

Bajou pogladi trubu. Zatim zagladi vrške svojih brkova. Iz crnih mu očiju sijevne.

— Narednik me uputio. Vjerujem da ću danas valjano zasvirati.

— Pa što ćeš mi zasvirati? — zapita Mitchell. — Polku? Ili će to biti nešto u tročetvrtinskom taktu?

Bajou ovlaži usne. Bio je čovjek koji se radovao svakoj borbi. Svaki se prijatelj mogao pouzdati u njega.

— Našim ću crvenim prijateljima, kojih se vi toliko bojite, danas natjerati znoj na sve pore — zahioće Francuz. — Možete mi vjerovati, prijatelji.

— Pa tko ih se boji? — uvrijeđeno poviče McDull.

— Uzjaši! — zapovjedi Dobie i uzjaše.

Atkins, koji je još ležao u sjeni stijene, podigne ruku.

— Istina, ne znam što ti je na umu, Owene, ali želim ti puno sreće!

— Da, sreće će nam trebati. — Joe, ako moj naum ne posreći, morat ćeš opet preuzeti komandu.

Dobie čvršće dohvati uzde. Bajou i McDull su se već pognuli u sedlima. Svi su znali: čim oni napuste vrh brežuljka, zavizdat će meci.

— Naprijed! — zapovjedi Dobie i obode konja.

Atkins poviče:

— Zaštite ih vatrom, mladići! Ispucajte sve što možete!

Dobie pojuri niz padinu pognut k vratu konja. McDull mu se nalazio polulijevo. Bajou, najlakši među njima, već je stekao veliku prednost.

Puške zaprašte. Dobie nehotice uvuče glavu začuvši zvižduk metaka. S vrha brežuljka se začuje plotun. Pa onda još jedan. Odmah zatim tri jahača skrenu ulijevo, i iziđu iz puškometa apaških pušaka. Pucnjava iza njihovih leđa prestane.

Bajou zauzda konja i pričeka drugu dvojicu.

— U jednom sam času pomislio da su pogodili mojega konja, spotakao se... — zavapi Francuz gotovo sipljivim glasom.

— Poslužila nas je sreća — reče McDull.

— Računao sam s time — objasni Dobie. — Pucajući na jahače u bijegu, strijelci obično gađaju previsoko.

McDull ga začuđeno pogleda.

— Grom i pakao... odakle ti te mudrosti? — progunda McDull.

Dobie samo slegne ramenima. Začuje topot kopita iza sebe i ogleda se. Iz jedne se udoline pojave indijanski ratnici. Bilo ih je šest.

— Pazi! — promrmlja Dobie.

— Već sam ih vidio — progunda McDull.

— I ja — reče Bajou. — Što ćemo sada? Hoćemo li bježati pred njima? Naši konji to neće moći izdržati.

Tri jahača pojašu stremen do stremena. Kada se Dobie opet osvrnuo, opazi da su se Apaši vrlo približili.

— Morat ćemo pucati! — Opi-pa karabin na prekoramici. — Pričekat ćemo dok nam se sa-

svim ne približe. Onda ćemo se naglo okrenuti i zapucati... svaki metak mora pogoditi po jednoga! Trubaču, ti ćeš onoga na lijevom krilu. Mac, ti ćeš na mušicu uzeti sredinu. Ja ću gađati onoga na desnom krilu. Tako ćemo izbjeći da dvojica gađaju istoga.

— A što ćemo s ostalom trojicom? — zapita McDull.

Dobie se naceri i pri tome ga zabole ispucale usne.

— Razbježat će se kao ovce. Jesi li ikada vidio crvenokošca koji bi se suprotstavio usredotočenoj vatri?

— Narednik ima pravo — za-hihoće Bajou. — Mudar je narednik koji mnogo zna o Indijancima.

Pognut u grivu konja, Dobie pogleda natraške ispod lijevoga ramena. Apaši su silno urlicali. Jedna strelica prozuji pokraj njega. Sada su dovoljno blizu! Sada više neće moći promašiti.

— Pripazi! — Lijevom rukom pritegne uzde. — Okreni se i pali!

Konji se naglo okrenu na stražnjim nogama, jer su tako bili uvježbani. Tri karabina springfield prasnu. Plotun je odjeknuo kao jedan hitac. Tri ratnika naglavce ispadnu iz sedla. Ostali okrenu konje i pobjegnju u paničnom strahu.

— A sada prema kolima! — poviče Dobie.

McDull ga je promatrao skupivši obrve.

— Kad bih samo mogao postati mudriji pokraj tebe — promrmlja. — Zar se još nikada nisi borio protiv Apaša?

— Nikada — reče Dobie. — Borio sam se sa Komančima poslije građanskoga rata...

Dobie zašuti. McDull ga htjede još nešto upitati, no Bajou ga uhvati za ruku, zatim položi prst preko usana.

Jahali su dalje šuteći.

* * *

S vrha brežuljka ugledali su državnu cestu. Odjednom se u daljini opet razlegne paljba.

— Oh! — prostenje McDull. — Van Dungen i njegovi momci su još živi.

Dobie povede svoje drugove kroz iduću udolinu. Dobro je poznavao vrh što se pojavio pred njima. Na njemu su se prije nekoliko sati pojavili Apaši i odmamili poručnika od kola.

Dobie sjaše. Bajou i McDull se povedu za njegovim primjerom. Dok je trubač ostao pokraj konja, on i McDull se uspnu na vrh. Posljednji su dio propuzali.

Cesta je bila ispod njih, točno na mjestu s kojega je poručnik Ballard počeo progoniti Apaše koji su naoko bježali. Dim gorućega drva, baruta i prašine pomiješali su se u gustu maglu upravo na mjestu na kojem se kaplar van Dungen utvrdio između kola i žilavo ih branio.

Iz dva je teška vozila lizao plamen. Indijanci su kružili oko utvrđenja. Od njihovih se kriko-va Dobieju ledila krv u žilama.

— Slabi su izgledi naših ljudi — reče McDull promuklim glasom. — Čim plamen zahvati ostala kola, bit će izgubljeni.

Dobie se osvrne. Teren je bio brežuljkast i nije omogućavao pogled u daljinu. Upravo je na tome zasnovao svoj naum.

— Dodi! — reče McDullu.

Bajou je nestrpljivo stajao pokraj konja.

— Kako to izgleda? — zapita.

— Loše — odgovori mu

McDull. — Mislim da moramo požuriti.

Na Bajouovu se licu odrazi napetost. Pogleda Dobieja.

— Odjahat ćeš oko ovoga brežuljka na sjever... ali nitko te ne smije opaziti! Jesi li razumio?

Bajou kimne.

— Jahat ću kao sablast. Što dalje, naredniče?

— Čim se nađeš sjeverno od kola, zapuhat ćeš znak za napad, a zatim i sve druge znakovne što ih poznaješ. Pri tome ćeš punim trkom jahati amo-tamo da uzvitlaš što više prašine. Apaši će pomisliti da dolazi veća konjička jedinica.

— Aha! — zahihoće Bajou. — Bit ću četa... zapravo, cijeli puk! Možeš se pouzdati u mene, naredniče. Pravi sam majstor kad valja uzvitlati prašinu.

McDull će ti pomoći u tome — reče Dobie.

— Što? — ogorčeno poviče McDull. — Zar ćeš me poslati onamo?

— Ne šaljem te nikamo... Tebi i Bojouu sam povjerio najteži dio zadatka — odgovori Dobie. — S našim karabinima ne možemo ništa postići. Samo će nas lukavstvo dovesti do cilja.

— Tako je — suglasi se Bajou. — Uradi radije što ti narednik kaže!

— Okladio bih se da je najtvrdi koru prištedio za sebe — progunda McDull. — Nije li tako, Owene?

Dobie zakima glavom.

— Ne vjerujem. Kad vi započnete s predstavom, ja ću ih odavde počastiti olovom. Moraju povjerovati da su opkoljeni. Okladio bih se da će pobjeći navrat-nanos.

— Dobar naum! — zahihoće Bajou.

McDull je zamišljeno zurio u Dobieja.

— Glava ti je bistra, druže! Izvućemo li se odavde, moći ćemo to zahvaliti samo tebi. Proklet bio ako te jednoga dana ne ugledam s generalskim zvjezdicama!

— Požurite! — reče im Dobie.

Obojica uzjašu i potjeraju konje korakom da ne bi uzvitali prašinu koja bi ih izdala.

Dobie sveže konja i uzme karabin i uspe se na vrh. Tu se zavuče pod grm meskita koji mu je osigurao sjenu i slabi zaklon. Revolver položi pokraj sebe i naslaže municiju na kamenu ploču. Pokraj kola se još pucalo. Štoviše, Dobie shvati da apaške puške postaju sve premoćnije.

Iza brežuljka na sjeveru odjednom odjekne zvuk trube. Postane glasniji i nadjača praskanje pušaka: između brežuljaka se podigne i gusti oblak prašine.

Poklici Apaša odjednom zatihnu. Odmah se počnu povlačiti neprestano zureći u smjeru sjevera. Tu i tamo bi pokoji kriknuo, no ti su krikovi izražavali samo gnjev i razočaranje. Dobie ustanovi da je sada došao njegov čas.

Procijeni udaljenost, namjesti nišan svog karabina na tri stotine metara i zapuca. Njegovi meci udare među gusto zbijene ratnike koji su se raspršili kao jato kokoši kada se među njih sunovrati kobac.

Dobie je pucao sve dok cijev nije postala vruća. Zatim posegne za revolverom i nastavi paljbu. Istina, meci nisu pogodili

Indijance, ali to nije bilo važno: važna je bila samo buka. Prašina na sjeveru je postajala sve gušća, zvukovi trube sve glasniji. Bajou i McDull su izvršno obavili svoj posao.

U bezglavoj zbunjenosti Apaši su jurili amo-tamo. Rijedak lanac strijelaca odjevenih u plavo odjednom napusti utvrđenje između kola zavezanih ukrug. Kleknu i ispale plotun. Njegova se jeka pomiješa s praskanjem Dobiejeva oružja. Za Apaše je to bilo previše. Okrenu konje i u paničnom se strahu izgube u pravcu juga.

McDull izjaše između brežuljaka sjeverno od ceste. Za sobom je vukao granu osušenoga grma i podizao golemi oblak guste prašine. Slijedio ga je Bajou još trubeći. Skinuo je trubu s usta tek kada je stigao do kola.

Dobie se vrati konju, uzjaše i potjera ga u smjeru ceste. Kaplar van Dungen je zurio u nje ga kao u sablast.

— Zar ste to vi bili? Grom i pakao... bila je to pomoć u posljednjem času! U sljedećem napadu bi nas pregazili...

Ispruži vrat, oči mu gotovo ispadnu u čudu.

— A gdje su ostali?

— Koje to druge misliš? — zapita ga McDull.

— Pa one koji su stigli s vama. — Van Dungen pokaže prema sjeveru. — Tamo sam vidio prašinu. Najmanje sto konja... Pa gdje su mladići? Zašto ne izjašu između tih prokletih brežuljaka?

— Mladići? — Na McDullovu čelu se pojave bore. — Žao mi je, Piet, ali nema ih. Morat ćeš se zadovoljiti s nama trojicom.

– Zar samo vas trojica? I pred vama je pobjeglo pedesetak crvenokožaca? Pamet mi staje! Nitko mi neće povjerovati budem li kasnije pričao o tome...

– Tako je – potvrđi Dobie. – Malo lukavstvo i ništa više. Dakako, poslužila nas je i sreća.

Van Dungen raširi ruke kao da namjerava zagrliti Dobieja. Mišići na licu sa čupavim brkom mu se počnu trzati.

– Grom i pakao... najradije bih te poljubio, naredniče!

– Radije nemoj! – zaprepašteno će Dobie odmaknuvši se u stranu.

Van Dungenovi su se ljudi u međuvremenu vratili kolima da bi pomogli vozačima i gašenju vatre. Dobie zapita van Dungena:

– Imaš li gubitaka, Piet?

Van Dungen slegne ramenima.

– Jedan je vozač poginuo, a svaki od nas ima po nekoliko ogrebotina. A vi? Gdje je zapravo jedinica?

Dobie pokaže palcem preko ramena.

– Na vrhu nekog brežuljka. Apaši je opsjedaju, no vjerujem da će se i odande ubrzo povući. U dvije su skupine napali nas i vas.

– Prema tome, grdno su vas očerupali... – promrmlja van Dungen.

– Poprilično – potvrđi Dobie. – Poručnik i dva čovjeka su poginuli. Dvojica će umrijeti još ove noći. Imamo i nekoliko ranjenih. Joe Atkins je također među njima. Mislim da smo platili visoku cijenu za ludost poručnika Ballarda.

– Pao je na najjednostavniju varku crvenokožaca – suglasi

se van Dungen. – Kad sam vidio kako ste punim trkom odjahali prema brežuljcima, naprosto sam vas otpisao.

Dobie se ogleda. Dvoja su kola s nenadomjestivim zalihama postala žrtvom vatre. Treća su morali isprazniti da bi na njima prevozili ranjenike. Istina, Apaši nisu postigli cilj. Ipak im je pošlo za rukom da pokažu kako su još gospodari ove zemlje. A za njih je to bilo i te kako važno.

– Daljnje zapovijedi, naredniče? – zapita Bajou.

Dobie pogleda prema jugu: veliki oblak prašine se sve više udaljavao.

– Mislim da se jedinica može bez ikakve opasnosti vratiti kolima – reče. – Dovedite je.

Bajou dotakne rukom obod šešira, premda je ta počast bila rezervirana samo za oficire. Zatim okrene konja i odjaše.

* * *

Sutradan, u sam zalazak sunca, Dobie po prvi puta ugleda Fort Mesu koja će mu od sada biti dom.

Nalazila se na visoravni u području Dragoon Mountainsa. I zbog toga se, kao bodlja, zabila u srce zemlje Apaša. U usporedbi s planinom u pozadini, to je armijsko utvrđenje djelovalo sićušno.

McDull pritjera konja k Dobiejevu.

– Tu smo! – reče. – Fort Mesa! Oko nje ćeš pronaći samo pijesak i užarene stijene. Nikada nisam mogao razumjeti zašto je momcima u Washingtonu toliko stalo do toga da otjeraju Apaše iz te zemlje. Što se mene tiče, mogu je zadržati do sudnjega dana!

Dobie ne odgovori ništa. Promatrao je kako je kolona napustila cestu i počela se uspinjati k Mesi. Platneni krovovi i drvene stranice kola bili su sasvim crni, pougljenjeli. Iz jednih se kola čulo stenjanje ranjenika. Dva su prošle noći umrla, kako je predskazao narednik Atkins. Mrtve su prevozili posljednjim kolima. Dobie se nikako nije mogao pomiriti s time da ih prepusti divljini i kojotima.

Pošto je prijahao vratima, netko ga pozove: – Stooj! Tko je?

Dobie se morao nasmiješiti: taj prokleti vojnički ceremonijal! Zapistali su ga tko je, premda su jedinicu promatrali barem jedan sat, i to sa svim raspoloživim dalekozorima u Fort Mesi.

– Kola i popuna iz Camp Supplyja! – odgovori Dobie.

– Kola i popuna iz Camp Supplyja... stooj! – začuje glas stražara. – Kaplar straže na stražarsko mjesto broj jedan!

Dobie podigne ruku i time zaustavi kolonu. Zatim se otvore velika vrata od greda. Vojnici se pojave u otvoru. Jedan poviče:

– Mitchell... ta tu ste, konačno!

Kaplar straže pride Dobieju, pogleda njegovo prašinom pokriveno lice i kimne:

– Prolazi!

Dobie povede jedinicu na prostor za parade i postroji je u smjeru zapovjedništva. Naloži ljudima da sjašu. Začudena se kola pojave na lijevom krilu.

Dva oficira iziđu iz zgrade zapovjedništva. Jedan od njih hitro pride Dobieju. Bio je približno njegove dobi i nosio je čin poručnika.

– Tko ste vi! – radoznalo pogleda red vojnika. – Očekivali smo četvrtog oficira. Četi je prijeko potreban da bi se mogla upustiti u ofenzivno ophodeње.

Dobie ga propisno pozdravi, zatim pokaže u smjeru kola.

– Poručnik Ballard je tamo, gospodine... mrtav je. Jučer smo imali okršaj s Apašima, u kojem je poginuo.

– Oh... – promrmlja oficir.

– A Atkins? Zar je i on pao?

– Nije, gospodine. Ranjen je u nogu i nalazi se s ranjenicima u trećim kolima.

Oficir ga upitno pogleda.

– Kapetan Wallace me nije obavijestio o novom naredniku. Kako se zovete?

– Narednik Dobie, na zapovijed, gospodine – propisno mu odgovori Dobie.

Oficir se žalosno nasmiješi.

– Vi ste, dakle, vodili jedinicu, otkako su poručnik Ballard i narednik Atkins ispali iz stroja? I to uspješno, prema svemu sudeći. To vam govori u prilog!

Pruži Dobieju ruku:

– Zovem se Benson i zamjenjujem kapetana koji je odsutan. Koliko ranjenih imate?

– Četiri, gospodine, zajedno s Atkinsom. Dva su umrla prošle noći.

Benson se okrene i mahne drugom oficiru:

– Varnum, obavijestite liječnika. Ranjenici će trebati njegovu pomoć.

Opet se okrene Dobieju:

– Je li to bila teška borba?

– Poprilično teška – odgovori Dobie.

– Operite se, odmorite i najedite se... zatim dodite u zapovjedništvo da biste podnijeli izvještaj – promrmlja Benson.

Zatim mahne nekom snažnom čovjeku sa širitima narednika.

— To je narednik Ryker. Do-dijelit će ljudima nastambu i pobrinuti se za ostalo. Možete im dati voljno, naredniče Dobie.

Dobie ga propisno pozdravi i izda zapovijed. Iz bolnice iziđe liječnik Grady u bijelom haljetku i naloži ljudima da iskrcaju ranjenike.

— Samo polako! — opominjao je.

Benson pride Varnumu, drugom poručniku.

— Ti ljudi djeluju kao da su prošli kroz pakao. Morat ću zapitati Atkinsa kako se sve to zbilo.

— A što misliš o novom naredniku, Tome? — zapita ga Varnum.

Na Bensonovu se čelu pojave duboke bore.

— U mene je pobudio dojam dobroga vojnika. Zasigurno je takav... inače se kapetan Wallace ne bi odlučio za njega.

* * *

Noć je obavila tvrđavu. Na zidovima su se čuli samo pozivi stražara.

Poručnik Benson napusti s narednikom Rykerom prostori-ju u kojoj je obišao ranjenike. Uništena su dvojica kola s nezamjenjivim zalihami, palo je pet ljudi uključiv i poručnika Ballarda, a četvorica su ležala u bolničkoj baraki i tijekom idućih nekoliko tjedana neće biti sposobni za službu. Apašima je doista pošlo za rukom da bijelcima zadaju ozbiljan udarac.

Liječnik Grady je stajao ispred bolnice i pušio cigaru. Bijeli mu je ogrtač bio pokriven

mrljama krvi. Benson zastane pokraj njega.

— Kako je, kostosječo?

Grady izvadi cigaru iz usta i progovori trezvenim glasom čovjeka koji je vidio isuviše krvi i umiranja a da bi se zbog toga uzbuđivao:

— Nadam se da ću nekako izvući ranjenike. Ipak u ovoj klimi ne mogu jamčiti ni za što.

— Jesu li vam ljudi kazali kako se to zbilo?

Grady kimne.

— Jesu, proklinjali su poručnika zbog toga što ih je uveo u stupicu. Htio sam saslušati Atkinsa, no ovaj je zanijemio.

— Aha... — zausti Benson. — Mogu li razgovarati s Atkinsom?

— Naravno! Okladio bih se da će s vama htjeti razgovarati.

Benson uđe u bolničku baraku. Posvuda je mirisalo na karbol i eter. Na željeznom je prstenu visila petrolejska svjetiljka i širila neko mutno svjetlo. Atkins je ležao iza pregrade na poljskoj postelji. Oko lijevoga je bedra imao debeli povoj.

— Kako je, Joe? — zapita ga Benson.

Atkins se nasmiješi.

— Prisjetim li se da sam zapravo mogao biti mrtav, onda mi bolje ne može biti. Onom novom zahvaljujem život.

— Zar Dobieju?

— Da, Owenu Dobieju. Dan uoči pokreta, kapetan ga je unaprijedio u čin narednika. Za to možemo zahvaliti kapetanu, jer je Dobie zagladio poručnikovu grešku... ako se to uopće može tako reći.

Benson ponudi Atkinsa cigarom.

— Poručnikovu grešku? —

ponovi u čudu. — Dobie nije u svom izvještaju kazao ni riječi o tome.

— To je sasvim nalik na njega — potvrdi Atkins. — On je pravi drug. Ali bez njega ne bi ni jedan od nas stigao u Fort Mesu.

Benson pripali Atkinsu i sebi cigaru, zatim sjedne na rub postelje i prekriži noge.

— Joe, htio bih nešto više saznati o tome. Kako se to dogodilo?

Atkins povuče dim i pogleda užareni kraj cigare.

— Znate li, gospodine Benson, kako to izgleda kada kojotima narastu zazubice za kakvim psom s farme? Pošalju ženku koja se tjera. Ona će psa odmamiti što dalje od kuće. A kad ga odmami preko nekoliko brežuljaka, kojoti će se baciti na glupoga psa i rastrgati ga na komade. Upravo tako se dogodilo i nama.

— Joe, u jedinici je bilo pet veterana koji su se dobro snalazili. Zašto niste upozorili poručnika? — reče Benson.

Upozoravali smo ga — odgovori Atkins. — Ali nikako nas nije htio poslušati. Umislio je da će svi Apaši ovoga svijeta pobjeći pred njim i šačicom konjanika. I što sad ima od toga?

Benson se zamisli. Tako je to uvijek bilo. Arogantnost i neiskusnost mnogih oficira bili su uzroci neuspjeha Armije u ovoj zemlji.

Napustivši bolnicu, znao je sve. Naide na Varnuma koji je poveo ženu u šetnju da uživaju u prohladnom noćnom zraku. Benson skine šešir pred gospodom Varnum.

— Što ti je kazao Atkins? — upita ga Varnum.

— Poručnik Ballard je uveo ljude u apašku zasjedu — odgovori Benson. — Odbacio je sva upozorenja veterana.

Varnum se okrene ženi:

— Ne bi li sada pošla u kuću, draga?

Odmah je shvatila i oprostila se. Pošto su se našli nasamu, Varnum zapita Bensonu:

— Računaš s nevoljama, zar ne?

Benson kimne.

— Pa, naravno, George. Izgubili smo dio zaliha i municije, a k tome pridolaze gubici koji su znatno oslabili našu borbenu snagu. Okladio bih se da Apaši sada čuče gore u planini i razmišljaju o tome kako da nas zbrišu s lica zemlje.

— Mislim da bi dobio tu okladu — suglasi se Varnum.

Obojica pogledaju tamne obrise Dragoon Mountainsa. Odande je prijetila opasnost.

— Za što ćeš se odlučiti? — zapita Varnum poslije nekog vremena.

Benson se nakašlje. Ogleda se, jer nije htio da ga čuje žena ako je još u blizini.

— Eto... — započne spuštanim glasom — bit će najbolje da se pripremimo za najgore. Odmah ćemo udvostručiti straže, nove ćemo ljude sutra rasporediti u vodove, a ispred prozora i vrata postaviti ćemo neprobojne ploče. Sutra uvečer, čim padne mrak, povest ćeš ophodnju od dvadesetak ljudi i pokušat ćeš ustanoviti što namjeravaju naša braća.

Varnum je računao s time.

Benson pogleda sušu pokraj bolničke barake. U njoj su ležali

mrtvi. Valjalo ih je što prije sahraniti.

— Sutra u devet neka bude spreman počasni vod. Svi će osim straže biti u svečanim uniformama. Narednik Calhoun će zapovijedati jedinicom za počasnu paljbu. Ispalit ćemo samo jedan plotun... moram štedjeti municiju.

Varnum nijemo kimne. Pomisli kako je bilo neodgovorno s njegove strane što je svoju mladu ženu doveo u to zabačeno armijsko gnijezdo. No Mary je ustrajala u tome. Zahtijevala je da pođe s njim otkako je dobio premještaj.

— Želio bih da su kapetan i Chato ovdje — reče Benson poslije kraće šutnje.

— I ja bih to želio.

Varnum se oprost i pođe u svoj stan.

Mary Varnum ustane iz stolca za njihanje. Još je bila vitka kao djevojka. Vruće sunce Arizone je već upisalo prve znakove na njezino lice.

— Dakle... — zapita tiho.

Varnum je zagrlj.

— Sutra uvečer izlazim s dvadeset ljudi da bih ustanovio namjere Apaša.

Pošto je odmakao njezino lice sa svog ramena, opazi da plače.

V

Kada je narednik Owen Dobie po drugi puta ušao u zapovjedništvo, bilo je osam sati ujutro. Propisno pozdravi Benso-
na.

— Još sam jednom pročitao vaš jučerašnji izvještaj, naredniče — reče poručnik. — Ima

nekoliko točaka o kojima bih želio nešto pobliže saznati. — Budući da je Dobie šutio, poručnik nastavi: — Da se odmah razumijemo: razgovarao sam s prvim narednikom Atkinsom i o svemu sam obaviješten.

Dobie je računao s time. No nije želio da se kamenjem nabacuje na mrtvaca koji se ne može više braniti.

Benson ga upita duboko zamišljena lica:

— Bi li se moglo reći da je poručnik Ballard uveo jedinicu u stupicu Apaša?

Dobie se odjednom prisjeti kako je kao mladi poručnik ujahao u svoju prvu bitku... pokraj Bull Runa. Oprezno je birao riječi:

— Ne bih se tako izrazio, gospodine. Poručnik Ballard je opazio skupinu Apaša i bio je uvjeren da ih može poraziti.

— Jeste li i vi bili u to uvjereni, naredniče?

— Sasvim je sigurno da smo mogli potući Indijance koje smo vidjeli pred sobom — mirno odgovori Dobie.

Benson zabubnja prstima po stolu.

— Je li poručnik istakao bočna osiguranja da bi se osigurao od napada s bokova?

— Nije, gospodine.

— Je li zapovjedio da Apaše najprije progoni izviđačka jedinica da bi tako ustanovio stvarnu snagu neprijatelja?

— Nije, gospodine.

— A kada je jedinica izišla iz isušenog korita potoka, da li je najprije poslao izviđače da ustanove neprijateljske položaje između stabala?

— Nije, gospodine.

— Bi li se moglo kazati da je

poručnik Ballard bio iznenađen napadom Apaša?

Dobie je oklijevao. Naposljetku je priznao:

— Da, sve je slutilo na to, gospodine.

Benson ga pogleda i sa smiješkom će:

— Ako nije bila stupica, kako biste to vi nazvali, naredniče?

Dobie mu ne odgovori ništa, jer se ništa više nije moglo kazati. Štitio je poginuloga poručnika dokle god je mogao. No Atkins je, čini se, sve kazao.

Benson uzdahne i reče:

— Lijepo je od vas što ne želite teretiti oficira koji je pao... premda je taj oficir bio ludak!

Odjednom pokaže slobodni stolac isred svojega stola.

— Sjednite, naredniče!

Dobie ga posluša i stavi kapu s dvije ukrštene sablje iznad zaslona. Benson posegne u ladicu i izvuče bocu i dvije čaše.

— Mogu li vas pozvati na piće, naredniče Dobie? — Zatim napuni čaše.

Dobie je cijenio iskazanu počast. Uzme čašu i podigne je pred grudi.

— Najljepše zahvaljujem, gospodine.

Umorni se smiješak pojavi na Bensonovu suncem opaljenu licu.

— Zaboravimo formalnosti, naredniče — promrmlja i ispije piće.

Dobie se povede za njegovim primjerom. Bio je to dobar viski, pravi „bourbon“. Dakako, nije bilo leda da ga rashladi. Zatim vrati praznu čašu na stol.

— Ima li još što o čemu biste htjeli izvijestiti? — zapita Benson.

Dobie kimne.

— Ima, gospodine. Materijal čahura metaka je za naše springfield karabine premećan. Čim se puška ugrije, čahura se rastegne i puca. Zaglavi u cijevi i oružje se ne može upotrebljavati sve dok je ne izvučete džepnim nožićem. Konjanik Mitchell me upozorio na to.

— Spomenut ću to u izvještaju generalu Crooku — reče Benson. Također neću propustiti da ponovno ne ukažem kako bi bilo bolje da se iskusne podoficire unaprijedi u oficire, umjesto da nam iz West Pointa šalju žutokljune poručnike. General dijeli moje mišljenje, ali ga gospoda u štabovima nikako ne žele prihvatiti...

Ustane i pruži Dobieju ruku:

— Hvala vam... Hvala vam zbog toga što ste spasili tridesetak života koji su zbog oholosti oficira dovedeni u najveću opasnost. Pohvalit ću vas u svom izvještaju.

Dobie ustane, pozdravi i izide. Benson opet sjedne za stol i prepusti se razmišljanju. Poslije nekog vremena kroz vrata proviri poručnik Varnum:

— Vrijeme je za sahranu.

Benson kimne i ustane. Pođe u svoj stan da bi obukao svečanu uniformu.

Točno u devet sati četa C bila je postrojena u četverokutu na malom garnizonskom groblju. Mrtve su spustili u svježe iskopane grobove.

Poručnik Benson pročitao ulomak iz Biblije, zatim se odmakne u stranu i da znak naredniku Calhounu. Začuje se prigušena zapovijed. Zatim odjekne plotun nad otvorenim grobovima. Dežurni trubač odsvira po večerje. Otušni tonovi zatrepere

u maloj tvrđavi, zatim se izgube u daljini.

Ljudi koji su jučer stigli s Dobiejem, danas su bili slobodni. S prozora su promatrali četvrt koja je krenula na sahranu.

Mitchell reče McDullu:

– Eto, takav je život: danas jesi, sutra nisi! Nisi li se u tvrđavi morao javiti Ballardu na raport? Što mu sada koristi fina uniforma i školovanje u West Pointu? Smrt se ne zaustavlja ni pred oficirom.

– Bilo bi loše kad bi uvijek zadesila samo vojnika – suho će McDull.

Kada je pao mrak, poručnik Varnum izvede dvadeset ljudi da ispita poprište bitke i kazni Apaše – ako će se ukazati za to prilika. Četiri dana poslije vrati se i javi se Bensonu:

– Konjanik Casey je pao.

Benson podigne pogled sa papira.

– Zar je došlo do bitke s Apašima?

Varnum strese glavom.

– Nipošto. Jahali smo nekim predjelom. Odjednom je prasnulo hitac. Metak je Caseyju smrskao hrptenicu.

– A strijelac? Drugi Apaši?

Varnum slegne ramenima, kao da se pomirio sa sudbinom.

– Nismo pronašli trag. To je upravo kao kad čovjek pokuša dim ili vodu uhvatiti rukom.

* * *

Tjedan dana poslije, u svitanje, u tvrđavu su ujahali kapetan Wallace i Chato. Danju su se skrivali, a noću su jahali, jer se Apaši boje mraka. Prema njihovom vjerovanju duhovi smrti imaju prevlast nad njima u mraku.

Wallace je već znao za prepad na Ballardovu jedinicu. Chato ga je obavijestio o tome. Ovaj je pak svoja obavještenja primio iz izvora koje nije odao ni kapetanu.

– Šikisn! – svečano će Chato ugledavši Dobieja. – Brate moj!

Zatim su se rukovali.

– Znaš li? – zapita ga Dobie.

– Geronimo nas je grdno očerupao prije nego smo stigli u tvrđavu.

Chato zakima glavom.

– Nije Geronimo! Pošao je na jug. U Sierra Madre. Tamo pregovara s Yanquijima, rodacima Tinneha. – Chato položi čvorugavu ruku na grudi. – Geronimo nastoji Yanquije nagovoriti na zajedničku borbu protiv bijelaca.

– Aha... – promrmlja Dobie.

Nipošto nije htio zapitati Chata odakle mu obavještenja o Geronimovim namjerama.

Chato pokrene ruku i tim pokretom obuhvati malu tvrđavu i tamnu, golemu planinu:

– Natchez je to uradio. Ratuje na vlastitu ruku. Ljubomoran je na Geronima, razumiješ li?

– Da, mislim da te shvaćam – odgovori Dobie. Neki vojnik pozove Dobieja da se javi kapetanu. Ovaj se oprostí sa Chatom i uđe u zapovjedništvo.

Kapetan Wallace je sjedio za svojim pisaćim stolom. Oči su mu bile crvene od mnogih noći provedenih u sedlu.

Dobar dan, naredniče – prijazno pozdravi Dobieja.

Dobie se ukoči i propisno pozdravi. Zatim skine kapu i stavi je pod desnu nadlakticu, kako to nalaže pravilo.

– Ne budite uvijek tako službeni – promrmlja Wallace.

Dobie se malo opusti. Kroz prozor je vidio vježbu konjičkog voda na prostoru za parade. Vježbom je rukovodio poručnik Benson koji je zapovjedništvo tvrđave opet prepustio kapetanu. Mary Varnum napusti nastambu od nepečene opeke što joj je služila kao kuća i zaputi se u neku drugu zgradu. Rub se njene dugačke haljine vukao po prašini.

Wallace reče:

– Od gospodina Bensona i prvog narednika Atkinsa saznao sam za prepad na jedinicu poručnika Ballarda. Moram priznati da je bilo pogrešno tako mladog i neiskusnog oficira izložiti iskušenju da požanje slavu i čast. Što sam drugo mogao uraditi?

– Ne mogu kritizirati naređenja pretpostavljenih, gospodine – odgovori Dobie.

– Pa zar ni onda kada ta naređenja izazovu pogibiju valjanoga vojnika? – promrmlja Wallace.

Dobie spozna da kapetan predbacuje samome sebi. Bio je to jedan od dobrih pretpostavljenih, bez kojih se u vojsci ne bi moglo izdržati. Bensona je i Varnuma već odgojio u svom stilu. Da ga Apaši nisu ubili, možda bi i Ballarda odgojio u dobroga oficira koji razmišlja ljudski.

– Znam i za vašu ulogu u tom okršaju – nastavi Wallace.

– Joe Atkins tvrdi da bez vas nitko ne bi izvukao živu glavu.

– Pretjeruje, gospodine – skromno će Dobie.

– Ne bih rekao – odgovori Wallace. – Stari Atkins nikada

ne pretjeruje. Okladio bih se da se sve zbilo onako kako je opisao. – Kapetan se odjednom nasmije. – Želio bih vidjeti Natchezovo lice u času kada spozna da vam je nasjeo na lijepak. Naredniče, vi ste shvatili kako valja ratovati u ovim krajevima. To vam govori u prilog. Kad sam vas prvi put vidio, znao sam da ste dobar vojnik... znao sam da ste to i prije morali biti, jer čovjek nikada ne mijenja svoju prirodu. Ne namjeravam čeprkati po vašoj prošlosti, no možda ipak postoji nešto, o čemu biste htjeli razgovarati.

Wallace položi obje ruke na ploču stola i čvrsto pogleda Dobieja u oči.

– Želite li takav razgovor? I to ne između pretpostavljenog i podređenog, već između dva čovjeka, onda to uradite sada! Obećajem da će izrečene riječi ostati među nama.

Dobie osjeti toplinu oko srca. Učini mu se da će puknuti hladan prsten što se stvorio oko njega. Onda se opet prisjeti sramote... najtežega poniženja u životu. Šutio je.

– Onda... – zapita Wallace poslije kraće šutnje.

Dobie strese glavom.

– Hvala, gospodine, ali nemam što kazati.

Na Wallaceovu se licu odrazi razočaranje. Zatim kimne.

– Dobro, poštujem vašu odluku.

Zatim nastavi službenijim tonom:

– U svojoj ste se prvoj bici izvrsno borili i zbog toga ću vas postaviti za zapovjednika voda umjesto poručnika Ballarda. Hvala vam, naredniče. To bi bilo sve.

Dobie ga propisno pozdravi,

okrene se i pođe k vratima.

— Naredniče! — pozove ga Wallace.

Dobie se okrene.

— Izvolite, gospodine.

— Borili ste se za građanskog rata? Zatim ste se godinu dana borili s Komančima na South Plainsu! Koji ste čin imali?

— Nisam imao čin, gospodine.

— Onda me vaša obrazovanost čudi — promrmlja Wallace. — Za rata je vladala oskudica dobrih oficira. Okladio bih se da biste bili vrlo dobar oficir.

— Nisam imao nikakav čin, gospodine. — Dobie se ukočio kao stup.

Wallace mu kimne.

— Možete odstupiti, naredniče.

Pošto je Dobie otišao, Wallace izvuče komad papira, pero i crnilo iz ladice. U štabu generala Crooka je imao prijatelja koji će se pobrinuti za taj predmet.

Razmisli i počne pisati:

»Dragi Richarde, rado bih saznao nešto поближе o Owenu Dobieju koji kao narednik služi u mojoj četi...«

Pošto je dovršio pismo, stavi ga u omotnicu i zapečati je. Idućom će poštom poslati pismo u Fort Bowie, gdje se nalazi štab generala Crooka. Dakako, tko zna koliko će vremena proći dok ne primi odgovor.

* * *

Idućeg je jutra na crnoj ploči ispred zapovjedništva stajala cedulja: »Dnevna zapovijed:

Narednik Dobie preuzima zapovjedništvo nad trećim vodom.

Prvi narednik Atkins preuzima do svog potpunog

ozdravljenja starješinstvo u tvrđavi. Narednik Ryker prelazi u jedinicu.

Konjanik McDull se unapređuje u čin kaplara. Wallace, Captain US Cavalry.«

— Stari se raspalio — reče te večeri Mitchell, slaveći zajedno s drugima, pokraj boce viskija, McDullovo unapređenje.

Kapetan Wallace je iz Fort Bowieja donio nove zapovijedi. Sve jedinice je valjalo staviti u pokret da se Apašima ne bi dopustio ni časak predaha. Zbog toga je poručnik Benson sutradan izveo iz tvrđave petnaestak ljudi da bi provjerio brežuljke na jugu sve do meksičke granice.

Još su istoga dana iz kuhinje, pekare, kovačnice i drugih službi povučeni svi sposobni ljudi i premješteni u aktivne jedinice. Narednik Atkins je, neprestano proklinjući i šepesajući na štakama, preuzeo starješinstvo u tvrđavi.

— Vrijeme je da i tvoja stražnjica opet malo pritisne sedlo — reče Rykeru — premda bih ti najradije prepustio to prokletu prebrojavanje zrna graha i slanine!

Tjedan dana kasnije Benson se vratio iscrpljen sa svojih petnaest ljudi. Nitko nije opazio ni traga Apašima. Zatim je izjahao Varnum s poprilično jakom ophodnjom.

A poslije njega je došao red na Dobieja. Wallace mu dodijeli deset ljudi i Chata kao izviđača.

VI

Njegov je zadatak bio da izvidi područje Dragoon Mountain-

sa, jer Benson i Varnum nisu naišli na neprijatelja. Krenuli su nešto prije ponoći, a kad je počelo svitati, Chato uvede malu jedinicu u neki slijepi kanjon obrastao gustom trnikom, tako da su se jahači morali probijati s mukom.

– To je dobro mjesto... ovdje ćemo prespavati – progunda Chato.

McDull se ogleda kao da želi omalovažiti tu odluku i reče:

– Prije se uvijek smatralo da valja logorovati iznad neprijatelja.

Chato ga počasti prezirnim pogledom svojih crnih očiju.

– To vrijedi samo za noćno logorovanje. Danju je bolje logorovati dolje.

– Ima pravo – reče Dobie.

– Kad bismo logorovali na uzvisini, Apaši bi nas opazili.

Ljudi su zbrinuli konje, zatim su postavljene straže. Ubrzo su svi drugi spavali dubokim snom. Dobie opazi kako je Chato iz svoje kesice na pojasu izvukao napršnjak brašna i bacio ga u zrak da bi prinio žrtvu bogovima. Pri tome je mrmljao molitve.

– Misliš li da će biti nevolja?

– zapita ga Dobie.

Chato je zurio preda se. Progovori tek poslije nekog vremena:

– Natchez želi pobjedu nad bijelcima... želi tvrđavu. Ljubomoran je na Geronima. Kad pobije vojnike i osvoji tvrđavu, njegovo će se ime slaviti pokraj svih vatri. Onda će on biti najviši vođa Tinneha.

– Odakle to znaš, brate moj? Apaš položi ruku na grudi:

– Chato zna! – Zatim se zavuče pod svoje pokrivače.

Dobie nije mogao zaspati. Kada je sunce obasjalo kanjon i probudilo ljude, još je bio budan.

Čovjek se mora vladati kao Apaš, pomisli Dobie. Ne smije se boriti protiv te zemlje, već zajedno s njom i kako to oni rade. Apaše valja tući njihovim vlastitim oružjem.

Kada je izveo jedinicu iz kanjona, opet je bilo vruće. Povrh sljemena Dragoona kao da se pušilo nebo. Chato nestane i vrati se za sat. Mahne rukom i ljudi pođu za njim. Odvede ih do neke vode što se zadržala poslije posljednjeg nevremena. Strma je stijena zasjenjivala rupu i tako spriječila da voda ispari na suncu. Istina, voda je bila prljava i na površini su plivali uginuli komarci, no ipak je to bila voda. U ovoj zemlji ne bi nijedan iole razuman čovjek projahao pokraj takve vode.

– Sjaši i napoji konje! – zapovijedi Dobie i sjaše.

Chato mu na dlanu pruži nešto nalik na tamnu okruglicu:

– Izmetina konja Tinneha!

Dobie osjeti kako mu se spušta jeza niz leđa. Izmetina je još bila svjež, sunce je nije isušilo. Možda su Apaši u blizini? Dobie se nemirno ogleda.

Naslutivši Dobijeve misli, Chato strese glavom.

– Otišli su, brate. Inače vas ne bih doveo na ovo mjesto.

Dobieju navre krv u glavu. Nije bilo nikakva razloga da ne vjeruje Chatu. Okrene se i odvede žednoga konja na vodu.

Iduću su noć proveli duboko u neprijateljskom području. Ovoga puta na vrhu gologa brda, tako da im se nitko nije mo-

gao prišuljati. Sutradan ujutro ih Chato povede dalje.

Dobie je samo otprilike znao koje područje mora izvidjeti. Ponekad bi iz džepa izvlačio olovkom nacrtanu skicu područja koju mu je dao kapetan Wallace. Raširio bi je u sedlu i uspoređivao s terenom. No ipak je priznavao samome sebi da se bez Chatove pomoći ne bi mogao tako dobro snaći.

U najtoplije doba dana naloži jedinici da se zaustavi u sjeni jedne stijene da konji i ljudi malo predahnu. Zatim opet krenu. Vojnicima se s lica cijedio znoj, a plave su im uniforme od nje ga postajale još tamnije. Konji su izgledali kao da su nasapunani. Dobie je jahao s koltom u ruci, jer je u tom grubom području, ispresijecanom isušanim koritima potoka, udolinama i uzvisinama, neprijatelj mogao iznenadno udariti u svakom trenutku.

Chato se stalno kretao nešto ispred jedinice. Ljudi su jahali s karabinima spremnim za paljbu. Držali su ih u desnoj ruci i kundak oslonili o bedro. U stremenima su imali samo vrške čizama da ih konj ne pokopa pod sobom ako ga zahvati neprijateljski metak. Sunce se polagano spuštalo prema zapadu. Preko jedne »mese«[●] vjetar je nosio finu prašinu što je gotovo nalikovala na maglicu. Chato zastane na jednom mjestu i podigne ruku. Ophodnja se zaustavi. Dobie opazi kako je izviđač sjahao i povede se za njegovim primjerom. Pruži uzde McDullu i pode Chatu.

— Što si opazio, brate moj?

Chato je ležao potrbuške na putu i promatrao oblak prašine što je polagano odmicao u smjeru juga.

— Tamo... — promrmlja izviđač.

— Vidim — reče Dobie, osjećajući kako ga vruće tlo grije po trbuhu. — Zar bi to mogli biti ratnici?

Chato kimne.

— Nisu to ratnici, previše je prašine. To su žene s djecom i starcima... očito su krenuli u skupljanje hrane. Izgladnjeli su. Životinje vuku saonice koje podižu veliku prašinu. Ratnici bi jahali opreznije.

— Aha...

Dobieja to nije nimalo zanimalo, jer nije vodio rat protiv žena, djece i staraca. Chato to opazi i prepredeno se naceri.

— Ne razumiješ ti to, brate moj. Te žene imaju muževe. Ti će se muževi vratiti k njima. Razumiješ li sada?

Dobie podigne glavu.

— Misliš li?

— Muževi uvijek dolaze k svojim ženama — suho će Chato. — Poznaješ li kojega koji to ne bi uradio?

Tome se nije moglo ništa prigovoriti. Dobie osloni glavu na dlan i razmisli. Neki je naum u njegovom mozgu počeo poprimati čvrsti oblik. Sada se pružila mogućnost da Apašima zada udarac.

— Slijedit ćemo žene!

— Da progunda Chato. — Dobro!

— Hoće li još daleko?

— Zasigurno neće, jer trebaju mjesto s vodom i travom za životinje koje vuku saonice. Također se na njemu mora naći dr-

● mesa — španjolski čistina, plato (op. ur.)

va za vatru, jer se boje mraka.
– Chato podigne ruku i pokaže neki tamni jaz na jugu što je doslovce presjekao teren. – Znam to mjesto. Tamo je.

– Hoćeš li nas povesti?

Chato kimne.

– Povest ću te. Pojavit ćemo se ispred žena i postaviti zasjedu. Ali kaži vojnicima da od sada moraju jahati kao sjene. Zapravo... nećemo jahati. Uzvitlali bismo previše prašine. Pješačiti ćemo.

– Dobro – promrmlja Dobie.

Zatim je otpuzao natrag k ljudima i izdao zapovijedi. Naredio je pokret. Chato udari prema jugozapadu. Vodio je konja na dugačkoj uzdi. Prođe sat, pa još jedan. Naposljetku izviđač krene više prema jugu. Dobie odmah spozna kako izviđač namjerava obići veliki klanac u kojem će logorovati žene. Napad bi morao uslijediti s one strane s koje ga Apaši ponajmanje očekuju. Bit će doista iznenađeni.

Ljudi su se doslovce kupali u znoju. Posrtali su u teškim jahanim čizmama na terenu koji bi čak i lakonogim Apašima u mokasinama zadavao teškoće. Kada je Dobie zapovjedio zastanak, iscrpljeni su se ljudi naslonili na konje.

Konjanik Bliss reče Mitchellu:

– Prokletstvo... javio sam se u tu glupu konjicu, jer sam namjeravao jahati, a ne pješačiti.

– Budi sretan da je tako, moglo bi biti i gore – suho mu odgovori Mitchell.

Chato se neprestano kretao u izlomljenoj liniji, radio lukove. Dobie spozna kako on vodi jedinicu kamenim tlom koje ne pokazuje nikakve tragove, niti se

na njemu može uzvitlati prašina koja bi ih odala. U dodiru su s okrutnim i nesmiljenim neprijateljem koji zasigurno neće znati ni za kakvu milost. Prema tome, sada se ne smije uraditi ni najmanja greška.

Preostali su se dio dana stalno kretali, ali se nipošto ne bi moglo reći da su znatno napredovali. Dobie opazi kako je Chato odjednom skrenuo na sjever. Uvelike se iznenadi, pošto je izviđač zastao i pokazao ispred sebe.

Tamo se dizao neki goli hrbat, a iza njega bi se morao nalaziti klanac u kojem će logorovati žene. Dobie uzdahne s laknućem. Tabani su ga pekli kao da je hodao po žeravici, a na desnoj je peti imao veliki žulj.

Chato se ogleda. Nalazili su se u podbrežju hrpta, u nekoj udolini, po kojoj su bile razasute gromače obrasle trnikom.

– Tu ćemo ostati. Ratnici će stići prije mraka. Ne smijemo paliti vatru!

Dobie kimne.

– Razumijem. Bit ćemo sasvim mirni, a udarit ćemo tek u svitanje kada će oni duboko spavati pod svojim pokrivačima.

– I u zagrljajima svojih žena!

– Chato se nasmiješi. – Vidim da brzo učiš.

Dobie se okrene svojim ljudima:

– Čuli ste. Otkriju li nas ovdje, možemo odmah prosvirati lubanje. Prema tome, izbjegavajte svaku buku i dobro se odmorite.

Konjanici su najprije pažljivo ispitali kopita konja. No pri tome se nije čula ni jedna glasna riječ, proklinjanje, niti zveckanje.

nje stremena i sabalja. Svi su znali da se u neposrednoj blizini nalazi neprijatelj i prema tome su se ravnali.

Chato dohvati pušku i mahne Dobieju:

– Dodi!

Uspnu se strmim obronkom na hrbat. Posljednji dio su puzali. Na hrptu je bilo grmlja i meskita. Dobieju se učini da mu je nebo sasvim blizu.

Chato ispruži ruku i šapne:

– Pogledaj!

Dobie ispruži vrat. Ispod njega se nalazila kotlina sa zelenim stablima i sočnom travom, okružena hrptovima kao onaj, na kojem su ležali Dobie i Chato. U zraku se osjećao miris vode i podsjećao čovjeka na žed.

Dolje, pod stablima su se kretale Indijanke u dugačkim suk-njama; podizale su šatore, nastambe od pletenoga granja. Između stabala su vidjeli vatre. Djeca su se igrala sa psima, čuli su se razgovori i smijeh. Prema svemu sudeći, žene Apaša se vladaju upravo kao bjelkinje. Nekoliko je žena sakupljalo drva, a druge su rovale zemljom – očito u potrazi za nekim korijenjem ili gomoljikama. Treće su pak skupljale bobice u grmlju.

– Odakle znaš za to mjesto, brate moj? – zapita Dobie Chata.

Preko lica Apaša preleti neka sjena.

– Mnogo je vremena prošlo otkako sam bio ovdje... s mojom obitelji, dok su još svi bili živi.

Dobie više nije zapitkivao. Prema svemu sudeći, ta je dolina među Apašima bila poznato mjesto. Sutra, kad svane, možda

će je zauvijek prokleti i izbjegavati.

Chato ga odjednom uhvati za ruku.

– Pogledaj!

Na nekoj uzvisini na sjeveru se podigao oblak prašine. Dobie stisne oči. Skupina se jahača spuštala s hrpta. Vidio ih je jasnije čim su ujahali u svjetlo vatri. Dobiejevo srce jače zakuca.

– Je li Natchez među njima?

– zapita Chata.

Chato strese glavom.

– Nije. No zasigurno će doći. Među ženama sam prepoznao Nalin.

– Tko je Nalin?

– Njegova žena miljenica. Geronimo je bio protiv toga da je uzme sa sobom kad su pošli ratnom stazom, no on se ne želi odvajati od nje. Kad nam ona padne u ruke, bit će to težak udarac za njega.

– Pokaži mi je.

– Opazit ćeš je, čim on stigne – reče Chato.

Dobieja obuzmu sumnje.

– A hoće li doći?

– Svakako! – naglasi Chato.

– Gdje je Nalin, pronaći ćeš i njega. On je upravo ono što vi nazivate ljubomornim.

Dobie se morao nasmiješiti. Apaš koji je ljubomoran! Prema tome, taj je surovi ratnik ipak ranjiv u jednoj točki.

Ratnici su u međuvremenu sjahali pokraj vatri. Dobie ih pokušava izbrojiti. Možda ih je bilo deset ili dvanaest. Budući da je imao deset ljudi, izgledi su ujednačeni.

Sumrak se spuštao na dolinu. Chato će odjednom:

– Dolazi... On Koji Ubija Neprijatelja... Natchez!

S obronka na sjeveru side usamljeni ratnik. Sjedio je na

zaplijenjenom armijskom konju koji je bio mnogo veći od indijanskih konja. Crna mu se kosa u pramenovima spuštala preko ramena. Oko glave ju je skupio vrpcom od tkanine. Na mišićavom je gornjem dijelu tijela imao košulju bez ovratnika. Taj Apaš nije nimalo podsjećao na crteže Indijanaca kakvi su se često pojavljivali u ilustriranim revijama na Istoku.

— Stigao je prije noći — došapne Chato Dobieju. — Ubio je mnogo neprijatelja. Boji se njihovih duhova.

Dobie zapazi kako je Natchez sjahao pokraj neke vatre. U ruci je imao opetušu sa sedam metaka, karabin spencer. Na grudima su mu se ukrstila dva pojasa s mecima, a treći je ovio oko bokova. O zglobu mu se njhio kamen ušiven u komad krzna, velik kao šaka: očito je služio za razbijanje lubanja. Bijela linija, povučena od jedne jabučne kosti do druge preko hrpta nosa, dijelila je smeđe i surovo lice u dvije polovice. Natchez nešto reče i njegova žena sklizne k njemu.

— Nalin! — šapne Chato.

Dobie stisne oči da bi bolje vidio. Svjetlo vatre osvijetli lice žene. Bilo je mlado i pravilno. Apaši su je zacijelo smatrali lijepom. Široka joj se suknja povila oko golih nogu. Crna joj je kosa bila ravno podrezana povrh obrva. Ni ona nije nalikovala na crteže Indijanki što ih je Dobie vidio.

Natchez sjedne pokraj vatre. Nalin mu donese komad pečenoga mesa i neku posudu iz koje se žedno napio.

— To je »tisvin«, apaško pivo

— šapne Chato. — Osjeća se si-

gurnim, jer bijelci ne znaju za ovo mjesto. Možeš ga ubiti, brate moj.

— Zar sada? — Dobiejeva ruka nehotice posegne za karabinom što je ležao pokraj njega. Chato zaniječe glavom.

— Nemoj tako! Istina, možeš ga pogoditi, no drugi će onda nestati u mraku. Pričekaj do jutra. Glave će im onda biti teške od »tisvina«... doslovce će isturati ispod svojih pokrivača.

Kao i uvijek, Chato je imao pravo. Dobie kimne. Ispusti oružje.

Chato ga povuče za rukav:

— Dođi!

Puzali su natrag sve dok nisu bili sigurni da ih više nitko ne može vidjeti. Na nebu zasja večernja zvijezda.

— Onda? — zapita McDull, pošto su se priključili jedinici.

— Tamo su, na drugoj strani. Chato je sve točno predvidio. — Dobie pokaže prema hrptu: — Napast ćemo ih u svitanje. Natchez se nalazi među njima.

— Što... — začudi se Mitchell. Dobie podigne ruku:

— Samo s mirom! Brojčano smo izjednačeni, a iznenađenje će biti na našoj strani.

— Samo Natchez vrijedi koliko i šest ljudi... ako ne i za tucet — progunda McDull.

Dobie mu se nasmiješi.

— Otkada ga se bojiš?

— Zar ja da ga se bojim? — prkosno zapita McDull. — Tko to kaže?

— Lijepo... onda je ta stvar sređena — reče Dobie. — Žene i djeca su s njima. Želio bih da ih poštedimo, koliko god ćemo to moći. Vojnici smo i borimo se samo s muškarcima.

— A jesi li ikada vidio što sve

žene Apaša rade bijelim zarobljenicima? — zapita Mitchell. — Rezanje nosa je također jedan od njihovih užitaka. Dobro se toga sjećam, jahali smo na Kochisea i njegove Chiricahue...

— Nećemo napadati žene! — oštro ga prekine Dobie.

— Dobro, ti zapovijedaš — odgovori Mitchell i okrene se.

Sada se umiješa Chato:

— Noćas nemojte pušiti! Ne pravite buku! Tinneh imaju oštre uši i dobre nosove.

— Eto, čuli ste — doda Dobie.

— Vladajte se kako vam je rečeno. Sedla ostaju na konjima, a kad ih nahranite, opet pritegnite kolane. Spavat ćemo odjeveni sa čizmama na nogama, s uzdama u ruci i karabinom pokraj sebe. Kaplaru McDull, rasporedite stražu!

— Razumijem, naredniče! — odgovori McDull i uspravi se. Premda je bio uvjeren da dobro poznaje Dobieja, još ga nikada nije vidio takva.

— Tko da glas od sebe — nastavi Dobie — bit će izveden pred ratni sud... ako ostanemo živi!

* * *

U tri sata ujutro Dobie probudi ljude.

Bilo je još sasvim mračno. Poznate zahvate ljudi su obavljali točnošću koja im je prešla u krv: pritezali su kolane, vješali karabine o prekoramicu, zatezali sponu.

Jutarnja im rosa ovlaži plave uniforme. Konji su bili nemirni, očito su žedali. Chato nestane i ubrzo se opet vrati.

— Podimo! — reče Dobieju.

Vojnici su stajali pokraj glava konja, iščekujući njegove zapo-

vijedi. Sada je o njegovim odlukama ovisilo hoće li ljudi preživjeti taj dan. Dobie je sve dobro promislio ležeći budan i otvorenih očiju. Već je odavna razradio svoj naum.

— Napast ćemo ih s juga i pokušat ćemo ih natjerati prema sjeveru, odakle su jučer stigli. McDull, uzet ćeš četiri čovjeka i presjeći im uzmak! Možete jahati, ali uzjašite tek onda kada ćete biti sigurni da vas ne čuju. Mi ćemo napasti za pola sata. Imat ćete dovoljno vremena da zauzmete svoje položaje. Ima li kakvih pitanja? McDull zanijeće glavom. Odabere četiri vojnika i nestane s njima. Konje su vodili na uzdama.

Osim Chata, s Dobiejem ostanu pet ljudi. U sivkastom sumraku svitanja njihova su lica djelovala kao blijede mrlje.

— Odavde ćemo napasti Apaše i to kao pješaci — reče Dobie.

— Liss, vi ćete ostati pokraj konja. Ostali za mnom!

Na licima vojnika se odrazi napetost. Dobie opazi kako su im se šake zgrčile oko karabina.

— Budite oprezni! — upozori ih.

Chato mu kimne. Postajalo je sve svjetlije. Svitalo je... S Dragoon Mountainsa se spuštao hladan vjetar, tako da su se vojnici smrzavali u vlažnim uniformama.

Dobie je razmišljao da li je sve točno proračunao? Hoće li doista moći iznenaditi Apaše, te prepredene borce? Nije li bila greška što je podijelio svoju malu jedinicu poslavši McDulla s polovicom ophodnje na sjeverni kraj klanca? Ubrzo će znati!

Ljudi se u koloni uspinu na hrbat. Chato je vodio, za njim se kretao Dobie. Mitchell, kao iskusan veteran, nalazio se na začelju.

Pošto su se svi uspjeli na hrbat, Dobie mahne rukom. Vojnici se razvijaju u strijelce. Zatim otpužu potrbuške držeći karabine objema rukama. Ubrzo su svi vidjeli logor Apaša.

Pod stablima je još bila jutarnja maglica. Voda je klokotala. Bio je muk. Šatori od granja su nalikovali na niske, pritisnute kupove. Iz gotovo ugaslih vatri dizali su se stupovi rijetkoga dima.

Pokraj jedne su vatre spavala dva ratnika. Drugima ni traga! U jednom je šatoru plakalo dijete. Neka žena, vjerojatno majka, napusti nastambu i s vrčem pođe k izvoru što je žuborio u podnožju jedne stijene. Reče nešto jednom od dvojice ratnika pokraj vatre. No Apaš samo zagunda i okrene se na drugu stranu.

Odjednom se pojavi treći Apaš. Iziđe iz nastambe. Vjerojatno je to bio muž one žene čije je dijete zaplakalo. Kad se vratila s vodom u krčagu, prebaci joj ruku preko ramena. Taj pokret nježnosti dirne Dobieja. Odjednom zamrzi samoga sebe zbog toga što ovdje leži spreman da ubije te ljude koji nisu radili ništa drugo nego su se borili za svoju zemlju. Međutim, vojnik je, a postoje i zapovijedi koje mora izvršiti.

Žena se uvuče pod šator, ali muž je nije slijedio. Čini se da ga je smetao plač djeteta. Stane obilaziti logor.

Dobie ga je neprestano promatrao. Taj je Apaš morao živ-

jeti u rezervatu, jer je nosio okrugli tvrdi šešir koji je bio uobičajen u rezervatima. Stane pokraj nekog stabla i pusti vodu. Zatim se okrene i pogleda uz obronak. Dobie se ukoči. Učini mu se da mu taj ratnik zuri ravno u oči. Zar su ih otkrili?

Srce mu silno zakuca. Hladni mu se znoj nakupi između lopatica. Ležao je sasvim nepokretno, ukočio se, nije se mogao odvažiti ni na kakav pokret. Njegova silna napetost popusti tek pošto se Apaš okrenuo da bi se vratio k svojoj nastambi.

Chato ga pogleda i kimne. Dobie mahne rukom i izusti:

— Naprijed!

Ljudi ustanu i pojure niz obronak u dolinu. Ona dva Apaša pokraj vatre skoče i sreno posegnu za puškama. Zapraste hici i Apaši se sruše na tlo kao lutke.

Paklenska buka odjednom raspára tišinu jutra. Vojnici su urlali kao đavoli. Iznenadeni ratnici, još mamurni od »tisvina«, isteturaju ispod šatora i opet se povuku ispred prijeteće vatre karabina. Neki su dospjeli do konja i pojurili prema sjeveru. Tamo zaprašte puške McDulla i njegovih ljudi. Dobiejev je proračun bio točan.

S koltom u ruci krene u potragu za Natchezom. Ona žena sa zaplakanim djetetom iskoči iz šatora. Dobie je gurne u stranu. Jezičak s grla neke cijevi mu sune u oči i zaslijepi ga. Dobie zapuca sasvim nagonski... jednom i još jednom. Onaj Apaš sa šeširom iz rezervata istetura iz oblaka dima i stane zuriti u Dobieja široko razrogačenih očiju. Ispusti pušku i objema se rukama uhvati za trbuh. Zatim

se zaniše prema naprijed i padne na lice. Žena se plaćući baci na njega.

— Prema konjima! — poviče Chato.

Dobie zapazi kako je izviđač nestao između stabala. Slijedio ga je što je brže mogao. Pucnjava je bila upravo zaglušna. Sa stostrukim je pojačanjem odjekivala od brda što su okruživala dolinu.

Konji Apaša su u paničnom strahu povlačili užad. Dobie odjednom opazi zdesna neku veliku sjenu. Baci se na tlo. Natchez je jurio na snažnom konju ravno na njega... Nalin je držao ispred sebe u sedlu. Jedno je kopito samo okrnulo Dobieja.

Načas ostane ošamućen. Zatim se preokrene na trbuh i podigne kolt držeći ga objema rukama. Oba su mu oka bila otvorena.

Gadao je u Natchezova leđa. Odjednom mu padne na um da bi metak mogao proći kroz ratnikovo tijelo i usmrtiti i ženu. Spusti oružje, nacilja u konja i ispali hitac.

Konj padne i zbaci Natcheza i Nalin u visokom luku. Apaš odmah skoči, a Nalin osta ležati napola ošamućena. Dobie ispali hitac u njega i promaši. Apaš nešto progunda. Odmah trgne k licu karabin. Iza stabala se pojavio Chato i zamahne svojom dugačkom puškom kao da drži sjekiru u ruci. Pri tome poviče nešto na jeziku Apaša. Natchez naglo okrene glavu i zapazi novoga protivnika. Naglo se pognu i potrči u izlomljenoj liniji.

Između stabala se odjednom pojavi neki uplašeni konj. Natchez se odmah uhvati za uzde,

tako da ga je konj vukao po tlu; Apaš se zatim odbije od tla i zajaše konja što je jurio punim trkom. Dobie ustane, podigne oružje i povuče otponac...

Kokot šuplje zvekne udarivši po čahuri. U idućem času Natchez nestane među stablima.

— Prokleta smola! — zaškripi Dobie.

Klekne da nabije oružje. Chato se nađe pokraj njega.

— Zašto ga nisi ustrijelio, brate? — izdere se Dobie.

Izviđač zaniječe glavom.

— Ti ga moraš ustrijeliti!

— Odakle to znaš? — Dobie hitno provjeri oružje ali Natchezu više nije bilo ni traga.

— Chato zna da je tako — promrmlja Apaš i okrene se.

S mjesta na kojem se nalazio McDull s ostatkom ophodnje, opet se začuje pojedinačna paljba iz karabina. Dobie silno poželi da jedan metak pogodi i Natcheza. Odbacivao je čak i pomisao na to da bi poglavica bio predodređen za njega.

Chato klekne pokraj Nalin koja je još ošamućena ležala na tlu. Pogleda joj lice.

— Živa je — reče Chato.

— Povest ćemo je u tvrđavu — odgovori Dobie. — Mogla bi dobro pozlužiti kao zalog za Natcheza.

Chatovim gotovo crnim usnama preleti smiješak.

— Učiš sve više, brate moj — promrmlja.

Mitchell stigne s drugim ljudima.

— Natjerali smo ih u bijeg — reče sijevnuši očima. — Pokazali smo im tko smo. Ovoga smo puta odigrali igru prema njihovim pravilima.

— Gubici? — upita Dobie.

Mitchell zaniječe.

– Svi smo zdravi i čitavi. Nitko nema ni ogrebotine. Kad bih ja mogao što reći, ti bi za ovo što si danas postigao dobio medalju.

Začuje se topot kopita: McDull sa svojim ljudima dojaše među stabla. Sjaše i ukoči se.

– Zadatak je izvršen, naredniče!

– Jeste li sredili Natcheza?

– upita ga Dobie.

Na McDullovu se čelu pojave bore.

– Natchez? Ne poznam ga. Tamo gore leži nekoliko poginulih Apaša, ali ne znam da li je Natchez među njima.

– Pogledat ću – reče Dobie. Ti ćeš u međuvremenu preuzeti zapovjedništvo ovdje. Neka Bliss dođe s konjima! Nahrinite ih i napojite! Valja sakupiti pale Apaše i postaviti straže. Ako je Natchez pobjegao, pokušat će nam vratiti taj udarac i osloboditi ženu.

– Razumijem, naredniče! – službeno odgovori McDull.

Dobie odjaše k onom hrptu na sjeveru. U travi poprskanoj krvlju ležalo je nekoliko Indijanaca i konja.

Kada se vratio, McDull je već sradio logor. Dobie izbroji pale ratnike. Bilo ih je ukupno devet, zajedno s onima koje je pobio McDull. Dobie odahne. Znao je da će u dogledno vrijeme biti siguran što se tiče Natchezove osvete, jer će on – da bi mogao što poduzeti – najprije morati okupiti nove ratnike.

Zarobljene žene je McDull okupio ispod stabala. Čuvali su ih stražari. Ona žena s djetetom se također nalazila među njima, a bilo je i staraca. Svi su nijemo sjedili i zurili preda se:

na bijelce se uopće nisu osvrta-
li.

– Što ćemo s njima? – upita McDull.

– Neka sahrane svoje mrtve, a onda ćemo ih pustiti – zapovjedi Dobie.

– Naredniče, postoji zapovjed Vrhovne komande prema kojoj sve Apaše, bez obzira na spol, valja odvesti u rezervat – prigovori McDull.

Dobie ga podrugljivo pogleda.

– Hoćeš li ti sve do tvrđave čuvati te žene? Samo se prihvati posla, ako baš želiš!

– Proklet bio... – naljuti se McDull i počeo se po bradi.

– Pustit ćemo ih sve osim Nalin – zapovijedi Dobie. – Nju ćemo povesti u tvrđavu. Kad Natchez sazna gdje se nalazi, možda će uraditi kakvu glupost da bi je oslobodio. Zaljubljeni čovjek često čini greške.

– Owene, sve sam uvjereniji da je u tebi izgubljen dobar general... – progunda McDull.

Dobie se naceri.

– Zar zbilja? Želiš me se, dakle, riješiti, zar ne? Zar bi ti htio da odsad jedem u oficirskoj menzi i da s tobom razgovaram samo preko narednika? Dobar si drug, Mac!

– Sto!... zagrmi McDull. Obrazi mu pocrvene kao rajčica.

Dobie će gotovo ozbiljno: – Ne vičite toliko, kaplaru! Dobro, izdajem zapovijed da čuvate zarobljenike sve dok ne stignemo u Fort Mesu! Osobno ste odgovorni za svaki pokušaj bijega.

– Razumijem, gospodine! – zakriješti McDull glasom što se lomio.

— Ne smiješ mi reći »gospodine«, Mac! prekori ga Dobie, nasmiješivši se. — To se kaže samo oficirima. Već vidim da me želiš strpati u isti lonac s njima!

McDull zgrči goleme šake.

— Grom i pakao... taj će me čovjek natjerati u ludilo! Iskreno rečeno, Owene, radije bih tebi kazao »gospodine« nego mnogima drugima, izuzev kapetana, Bensonu i Varnuma... ono ostalo što šalju k nama na granicu uglavnom ne valja ništa! Čovjek je imao pravo. Armija se već dvadeset godina bori s Apašima bez ikakvih uspjeha. To je ovećim dijelom krivnja komande koja je u rat s Indijancima slala isuviše mlade i neiskusne oficire. Zatim se čudila što oni griješe i donose sa sobom samo poraze i smrt.

Dobie je to vrlo dobro znao, a isto tako i veterani kao McDull, Mitchell, Godfrey i drugi. Oni su te greške često morali plaćati krvlju i patnjama.

Dobie pogleda mjesto koje je bilo prikazano za logor. No nije želio ostati ovdje: ovo je tlo bilo isuviše natopljeno krvlju.

— Krenut ćemo čim napojimo i nahranimo konje. Chato, kaži zarobljenicima da mogu poći u svoja sela čim pokopaju mrtve. Povest ćemo samo Nalin.

— Hm! — progunda izviđač.

— Dobro!

Chato je prenio Dobiejevo naređenje. Sat kasnije, tužni je posao bio obavljen. McDull je čuvao Nalin, a otale žene, djecu i starce su pustili.

— Ona razumije jezik bijelaca — tiho će Chato Dobieju. — Govoriš li u njezinoj nazočnosti, budi oprezan!

Dobie kimne. Okrene se i ustanovi da je ophodnja spremna za pokret.

— Uzjaši! Pokret... u Fort Mesu! Ljudi uzjašu. McDull je za Nalin pronašao apaškoga konja i vezao njegove uzde o svoje sedlo. Ne prozborivši ni riječi, zarobljenica je prkosno podigla glavu.

Chato izvede jahače iz doline. Na hrptu se okrene k ljudima i još jednom pokaže klanac.

— Od danas će pleme Tinneh izbjegavati to mjesto. Prozvat će ga mjestom na kojem su bijelci pobijedili njihovu braću. Proklet će ga i nikada više neće stupiti na nj. Za njih će ono biti izbrisano s lica zemlje.

VII

Dvanaest dana poslije odlaska iz tvrđave, Owen Dobie povede svoje ljude u koloni obronkom što je vodio do Fort Mese.

Chato je jahao na čelu. Kaplar McDull je još vodio konja sa zatočenicom: ozbiljno je shvatio svoj zadatak. Dobie skrene konja u stranu i propusti ophodnju pokraj sebe. Sunce se nalazilo duboko na zapadu.

Jahači su se opustili u sedlima. Dvanaest ih je dana provedenih u neposrednoj blizini moguće uzasne smrti gotovo sasvim iscrplilo. No sada su se osjećali kao da ih je neko čudo vratilo u život. Na putu u tvrđavu neprestavno su promatrali dimne znakove na vrhovima brda, osjećali su kako ih stalno kradom promatraju neke oči. Za tihih su noći slušali potmulo bubnjanje koje je od sela do sela prenosilo vijest o Natchezovu

porazu. Sada se aureola njegove nepobjedivosti zauvijek slomila. Morat će poduzeti nešto što će podići njegov izgubljeni ugled da bi opet mogao okupiti ratnike. Morat će to uraditi uskoro, prije nego se Geronimo sa svojim ratnicima vrati iz Meksika da bi opet preuzeo ulogu poglavice.

Dobie odgovori na poziv straže i provede ljude kroz teška vrata od greda na prostor za parade. Tu ih postroji i naloži im da sjašu. Kapetan Wallace iziđe iz zgrade zapovjednika i pride Dobieju. Benson i Varnum su pratili kapetana. Oficiri pogledaju red vojnika: tek sada, pošto su pažljivo pogledali red vojnika, izgubi se onaj izraz napetosti oko njihovih očiju. Svi su bili na broju.

— Onda, naredniče? — zapita Wallace. — Prema svemu sudeći, niste imali nikakvih neprilika.

Dobie se ukoči.

— Imali smo bitku s neprijateljem, u kojoj je palo jedanaest Indijanaca — izvijesti Dobie.

— Jedanaest Indijanaca?! — u čudu ponovi Wallace. — I to bez vlastitih gubitaka!

— Bez vlastitih gubitaka — s ponosom ponovi Dobie. — Dovedi smo jednu zarobljenicu.

Dobie mahne, a McDull izvede zarobljenicu.

— To je Nalin, Natchezova ljubimica — predstavi je Dobie.

— Borili smo se upravo s njime.

— Nalin... — ponovo se začudi Wallace. — Poznam je. Susreo sam je dok je još živjela u rezervatu.

Pride zarobljenici koja je prkosno zurila u tlo. Kad joj je

htio podići glavu, pokušala ga je ujesti za prst.

Wallace se nasmije.

— Da, to je ona! Prava, mala divlja mačka! A i zgodna je. Zar ste je oteli Natchezu, naredniče? Ophodnje je bila zaista uspješna!

Dobie pokaže Chata:

— On nas je doveo na pravo mjesto. Bez njega taj se prepad ne bi posrećio.

Wallace pogleda izviđača: — Je li to točno?

Chato se nasmiješi.

— Čovjek kojega zoveš narednik Dobie, nantane, dobar je vojnik. Postupao je kao Apaš. Uskoro će ga spominjati pokraj svih vatri kao čovjeka koji je Natchezu oteo ženu.

— To je drugi udarac što ste ga zadali Natchezu, naredniče — progunda Wallace. — Zanima me što se sada događa u glavi tog nitkova. Svakako će pokušati da se dočepa Nalin... koliko sam čuo, mnogo mu je stalo do nje.

— I Chato tako misli — reče Dobie.

— Poslije mi podnesite izvještaj, naredniče! — Wallace pogleda red vojnika i nastavi: — Dobro ste se držali, ljudi! Zbri- nite svoje konje i imate dvadeset i četiri sata voljno! Kaplaru straže... smjestite što bolje tu zarobljenicu. Dajte joj vojničke obroke i piti koliko želi! Nismo barbari, nećemo voditi rat protiv žena i djece!

Kapetan dotkne rukom zaslon kape:

— Dajte ljudima voljno, naredniče!

Dobie izda zapovijedi. Odvede iscrpljenog konja, a zatim se pridruži jedinici. Odjednom

osjeti kako je popustila ona napetost što ju je osjećao otkako je deset ljudi izveo iz tvrđave. Sada je nadjačala ona silna potreba za odmorom i snom.

Kapetan Wallace je razgovarao s oficirima.

— Dobar je to vojnik! — reče kapetan i pogleda Bensonu i Varnuma. — Zarobio je Natchezovu ženu, pobio je jedanaest Indijanaca a pri tome njegovi ljudi nisu zadobili niti jednu ogrebotinu... svi bismo se morali povesti za njegovim primjerom. Bio bi pravi gubitak za Armiju kad bi je Owen Dobie jednoga dana napustio.

— Nikada je neće napustiti — reče Benson. — Ona je za njega dio života, dio njega samoga.

— Želio bih da imate pravo, Tome — promrmlja Wallace. — Ovdje su nam takvi ljudi potrebni kao svagdašnji kruh.

Pogleda Nalin koju su odvodili u zatvor.

— Neka je liječnik pregleda! Možda je trudna. Za Natcheza će u tom slučaju biti još poželjnija i možda će ga to navesti da uradi kakvu grešku.

— Ili će pristati na pregovore da bi je oslobodio — umiješa se Varnum.

Benson se nasmije.

— To bi bila nova stranica u knjizi ratova s Apašima. Dosad smo s njima uvijek pregovarali samo o oslobođenju bijelih zarobljenika.

— Također bi se moglo dogoditi — reče Wallace — da u svom gnjevu privuče mnoge ratnike da napadnu tvrđavu. — Kapetan zašuti, razmisli i nastavi: — A onda ćemo vidjeti što je bitka, gospodo!

Sutradan je tvrđavu napustio poručnik Varnum s petnaestak ljudi i Aravaipa Apašom kao izviđačem. Izviđač se zvao Ghost Rider. Oni su morali ustanoviti što Natchez namjerava.

Kapetan Wallace se dugo borio sa samim sobom prije nego je poslao još jednu ophodnju s poručnikom Bensonom, jer je tako smanjio borbenu snagu tvrđave. Ipak je valjalo po svaku cijenu saznati na što se odlučio Natchez. Ako namjerava napasti tvrđavu da bi oslobodio ženu, mora skupiti ratnike. Benson je zapovijedao osmorici ljudi i Chatu kao izviđaču. Dobio je strogo naređenje da izbjegava borbu. U skladu s time morao se vratiti u tvrđavu čim opazi neprijatelja.

Narednik Atkins još nije sasvim ozdravio. Budući da osim kapetana nije u tvrđavi bio nazočan ni jedan oficir, Dobie je bio zadužen za stalno nadgledanje borbene spremnosti maloga uporišta. Njegova je služba započinjala poslije večerja, a završavala kad odjekne znak za ustajanje.

Otkako je Chato napustio tvrđavu, osjećao se ugroženijim. Mračna je planina prijetila još više.

Kada je završio prvi obilazak, minulo je deset sati. Svi su stražari bili na svojim mjestima. Svi su znali o čemu je riječ.

Na nebu se nazirao samo mjesečev srp. Među brežuljicima je odjekivalo zavijanje kojota, što je ovoga puta završilo tipičnim zalajkivanjem. Dobie se zapita jesu li to pravi kojoti ili oni na dvije noge s licem obojenim ratnim bojama.

Prolazeći pokraj oficirskih stanova, začuje glas Mary Varnum.

– Dobra večer, naredniče!

Sjedila je u stolcu za njihanje i uživala u prohladnom večernjem zraku. Dobie zastane i skinе šešir.

– Dobra večer, gospodo Varnum! Zar ne možete zaspiti?

Žena podigne glavu. Pogleda obrise Dragoon Mountainsa.

– George je negdje tamo. Muž mi je... ali nikada nije dopustio da sudjelujem u tom dijelu njegovoga svijeta. Zabrinuta sam. Ne mogu zaspiti.

– Svijet u koji vam ne dopušta pristup, jest svijet muškaraca i vojnika – objasni Dobie.

Mary Varnum ga pogleda:

– Zar vi vjerujete da žene valja isključiti iz toga svijeta? Zar one moraju sjediti prekrivenih ruku i čekati da se oni koje najviše vole, vrate iz tog svijeta?

Dobie zbunjen prebaci težište s noge na nogu. Mary Varnum je bila mirna i tiha žena koju su u Fort Mesi svi voljeli.

– Nisam tako mislio, gospodo Varnum. Ali neke stvari mogu obaviti samo muškarci. No neke druge mogu srediti samo žene.

– Naredniče, govorite kao George! – Glas joj postane oštiji: – Muškarac odlazi, a žena mora strpljivo čekati, čekati... ali što? Sjedim ovdje iz noći u noć... znajući da je on tamo napolju, u onom svijetu, svijetu ubijanja i međusobnoga klanja... Čovjek umire samo jednom, a ja umirem svaki put kada vidim kako je projahao kroz vrata tvrđave. A kada se njegova jedinica vraća, najprije pogledam nalazi li se na svom

mjestu. Moj život opet počinje tek pošto on sjaše i zagrlji me. Ali jednoga dana...

– Nemojte, gospodo Varnum! – prekine je Dobie. – Na to ne smijete ni pomisliti. Vaš je suprug dobar i sposoban vojnik... jedan od najboljih što sam ih upoznao. Neće dopustiti da ga Apaši zaskoče.

– Jeste li zbilja uvjereni u to? – promrmlja Mary Varnum. – Zar doista tako mislite?

– Upravo tako! – odlučno će Dobie.

Neko je vrijeme sjedila prekrivši ruke u krilu, zatim će sasvim drukčijim glasom:

– Hvala vam za utjehu! Ohrabрили ste me malo... Kapetan Wallace je kazao sasvim točno: neobičan ste čovjek, naredniče Dobie. Laku noć!

– Laku noć, gospodo Varnum! – odzdravi Dobie, nabije šešir na glavu i okrene se.

Koračajući pokraj prostora za parade, neprestano je razmišljao o riječima Mary Varnum.

Ima pravo: čovjek može samo jednom umrijeti tamo napolju. A žena koja ga voli umire tisućstrukom smrću...

VIII

Ophodnja poručnika Varnuma se probila sve do pješčara Dust Bowla, zatim je skrenula prema zapadu do Rock Tanksa.

Ljudi su bili u izviđanju već sedam dana: opazali su se prvi znakovi iscrpljenosti. Ghost Rider, izviđač, jednoga je dana nestao. Bio je to loš znak.

Varnum bi se najradije vratio, jer se bez vodiča koji pozna teren osjećao bespomoćnim. Činjenica što ga je Apaš ostavio

na cjedilu nije mogla značiti ništa drugo nego da se Ghost Rider bojao osvete svojih suplemenika koji su se očito nalazili negdje u blizini.

— Kod Rock Tanksa uzet ćemo vodu, odmoriti jedan dan, zatim se vraćamo u tvrđavu — reče Varnum naredniku Rykeru.

Ryker nijemo kimne. Njega je to patrolno jahanje ponajviše iscrpilo, jer je dosad neprekidno sjedio u tvrđavi.

Varnum je bio iskusan oficir: izbjegavao je svaki postupak koji bi mogao omogućiti da ga Apaši iznenade. Istakao je bočna osiguranja što su jahala po brežuljcima slijeva i zdesna. Ispred jedinice je poslao tri čovjeka. U slučaju da opaze neprijatelje, morali su se pridružiti jedinici.

Ljudi su neprestano jahali. Oči su im bile upaljene od silne prašine. Plave su se vunene košulje ukrutile od znoja. Na nesmiljenom su im suncu ispucale usne, a koža se počela ljuštiti s hrptova nosova. Da bi poštedio konje, Varnum bi zapovjedio da satima pješace. Naidu li odjednom na neprijatelja, sve će ovisiti o snazi njihovih konja...

Prema obliku jedne skupine stijena, Varnum shvati da se približavaju Rock Tanksu... a bilo je i krajnje vrijeme, jer su čuture već odavna bile prazne.

Varnum naloži ljudima da se zaustave u nekoj udolini. Onda je predao Rykeru zapovjedništvo. Zatim odabere tri čovjeka da zajedno s njima izvidi ono mjesto oko vode. Apaši su najradije zaposjedali takva mjesta, jer su znali da je vojska izgubljena bez vode.

Od pustinje naovamo, teren se neprestano uspinjao. U tlu su vidjeli kolotečine okovanih kotača što su vodile k vodi.

— Do vraga... pa što je to? — zapita konjanik Delhay, zapaživši kolotečine.

— Kola! — Varnum pogleda u pravcu stijena. — Kola su stigla sa sjevera, a zaustavit će se kod Rock Tanksa.

— Kola?! — ponovi Delhay. — Ali kako su stigla ovamo? I zašto?

Varnum slegne ramenima.

— Nemam pojma. Pogledajmo!

— Možda su to lovci na bizone — umiješa se konjanik Thompson.

Delhay ga podrugljivo pogleda.

— Ta bizoni u ovo doba godine nisu tako daleko na jugu! Najvjerojatnije ni sam ne možeš povjerovati u to...

— Prije bih kazao da su to neki poslovni ljudi — promrmlja Varnum. — Zar još nikada niste čuli da postoje ljudi koji Apašima prodaju puške, municiju i viski?

— Grom i pakao! — zakriješti Delhay.

— Poručnik ima pravo — reče konjanik Pruitt koji je dosad šutio.

— Uzmite puške... i krenimo dalje! — zapovjedi Varnum.

Slijedili su tragove kola.

Morala su biti troja ili četvora kola. Pribroji li se svakom vozaču po jedan pratitelj, znači da valja računati — iskrsnu li nevolje — s najmanje šest do osam ljudi.

— Gospodine... poručniče! — poviče Thompson i pritjera konja k Varnumovom. — Dode li

do pucnjave, bit ćemo preslabi da se s njima uhvatimo u koštac. Bilo bi bolje da pričekamo jedinicu.

Varnum je već razmislio o tome. Međutim, čekajući bi mogli izgubiti vrijeme, tijekom kojega bi — ako su njegove pretpostavke točne — posao s Apašima mogao biti završen.

— Dobro! — reče Varnum i uperi kažiprst u Thompsona. — Odjašite k Rykeru i kažite mu da dovede jedinicu. Mi ćemo ga pričekati kod Rock Tanksa.

Thompson trgne konja i oboje ga. Bio je sretan zbog toga što ne mora jahati s poručnikom.

Pruitt i Delhay se nemirno promisekolje u sedlima.

— Zar se bojite? — upita Varnum.

Bio je cijenjen među svojim ljudima, jer nikada nije od njih zahtijevao ono što ni sam ne bi mogao uraditi. Pruitt samo slegne ramenima, jer nikada nije mnogo govorio. Delhay reče:

— Ako ćete se vi izložiti opasnosti, izložit ćemo se i mi, gospodine Varnum.

— Hvala, mladići! — promrmlja Varnum. — Naša je dužnost da izvidimo što se događa... Nekoliko kola putuje zemljom Apaša, ne strahujući da će ih đavoli napasti!

Mjesto s vodom pokraj Rock Tanksa nalazilo se u području neke stijene. Tu je rasla oskudna trava. Napola isušena stabla bacala su sjenu. I u toj su sjeni stajala troja kola. Platneni su krovovi bili prljavi. Vučne su životinje bile ispregnute: pasle su. Oko vatre se vrzmalo nekoliko do zubi naoružanih ljudi.

Varnum kimne Pruittu i Delhayju. Obojica su kundake svojih karabina oslonili na bedra. Varnum otvori pokrov korica revolvera. Zatim odjaše prema kolima.

Ljudi oko vatre začuju topot kopita i podignu poglede. Zapazivši plave uniforme, ukoče se. Bila su sedmorica. Lica su im bila opaljena suncem, oči hladne.

— Dobar dan, gospodo! — uljudno ih pozdravi Varnum. — Tko je od vas vođa ove kolone?

Istupi neki čovjek, širokih ramena, crne brade i surova izgleda.

— Ja sam. Zovem se Winter. A tko ste vi?

Varnum dotakne prstom obod šešira.

— Poručnik Varnum iz Fort Mese. Znate li da se nalazite u opasnom području?

— Znam... — otegne Winter.

— Ali Apaši mi neće uraditi ništa nažao. Želite li vode? Poslužite se, ali nas ostavite u miru!

— Mora postojati razlog zbog kojeg se ne bojite Apaša — mirno reče Varnum. — Rado bih znao koji je to razlog. Što prevozite kolima, Winter?

— Ne tiče vas se! — podivlja Winter. — Nosite se do vraga prije nego li prorešetam tu lijepu plavu uniformu!

Varnum se uspravi u sedlu.

— Moram vas upozoriti da nisam sam ovdje! — reče Varnum i nastavi ledenim glasom:

— Slijedi me narednik s dvanaest ljudi. Stići će začas. Zar još ne želite reći što se nalazi u kolima?

— Nećete zabadati svoj prokleti nos u stvari koje vas se ne tiču! — zaškripi Winter.

Čovjek munjevito povuče oružje i pogodi Varnuma u grudi. Uplašen iznenadnim hicem, poručnikov se konj propne na stražnje noge...

Varnum ispadne iz sedla. Preokrene se na trbuh i pokuša povući oružje. Winter ispali još dva hica... poručnik ostane nepomičan.

Na prvi hitac, Pruitt i Delhay okrenu konje. Znali su da poručniku više ne mogu pomoći.

— Ustrijelite one momke! — zagrmi Winter i skoči do puške što je ležala pokraj vatre.

Zaprašte hici. Delhay izleti u visokom luku iz sedla. Bio je mrtav prije nego se skotrljao u prašinu.

Pruittov konj također padne. Vojnik ispadne iz sedla. Odmah skoči na noge i potrči prema skupini stijena. Prije nego je stigao do nje, zastane kao da je udario o neki nevidljivi zid...

Ispruži se, karabin mu ispadne iz ruke. Zatim padne licem u užareni pijesak.

Vrškom čizme Winter gurne poručnikov leš.

— Pasji sin... zamalo što nam nije sve pokvario! Ti vojnici uvijek umišljaju da su sve na ovoj zemlji... grom i pakao!

— Kazao je da za njim dolazi dvanaest ljudi! — upozori ga čovjek kraj njega.

— Pa što onda? — Winter se cinično naceri. — Što nam mogu! Pokraj vode smo i možemo je dugo držati. A oni su poprilično žedni... i bit će još žedniji! Pobrinut ćemo se da ne dođu do vode!

— Potražite zaklone. Tu ćemo ih prikovati dok ne stigne Natchez. Njemu ćemo prepustiti ostatak posla.

Jahač Thompson dojuri na uspijenjenom konju do mjesta na kojem se odmarala jedinica.

— Za poručnikom! — vikne Rykeru.

Ljudi odmah uzjašu. Ryker podigne ruku.

— Galopom! — zapovjedi.

Konji ispruže vratove i pojure. Nasrnuli su k mjestu s kojeg se dizao uvis Rock Tanks. Odjednom prasnu hici.

— Brže! — zagrmi Ryker.

Nije imao mnogo ratnoga iskustva, jer inače ne bi tako sljepo ujahao u poprište pucnjave. Vjerovao je da je poručniku prijeko potrebna pomoć.

Najprije su pronašli Pruitta: ležao je licem nadolje nadomak uginulom konju.

Ryker mahne rukom i jedinica se razvije u liniju. Žedni konji zanjište i napnu uzde, jer su nanjušili vodu. Sada su već bili gotovo sasvim iscrpljeni. Otvorenih nozdrva i ispruženih vrata jurili su prema vodi ne slušajući više jahače.

Delhayev konj je ležao na boku, teško je disao, ispod lopatice mu je kuljala krv. Ryker mu jednim hicem prikrati muke. Delhay se skotrljao u neku udubinu u tlu: ležao je poledice, raširenih ruku. Zraka sunca se odražavala iz njegovih ustakljenih zjenica.

Ryker ustane u stremenima. Pokraj vode je vidio stabla, pod njima kola i — ništa više.

— Poručniče! Gospodine Varnum, gdje ste? — poviče.

Bez odgovora.

— Naprijed! — zapovjedi promuklim glasom i otopusti uzde.

Jahači pojure. Iza onih kola odjednom zaprašte hici. Zazviž-

de meci i počnu pronalaziti svoje ciljeve: konji su padali uz vrištavo njištanje. Ljudi u plavim uniformama su naglavce ispadali iz sedla.

— Natrag! — zagrmi Ryker trgnuvši svojega konja.

Odjednom ugleda Apaše...

IX

Poručnik Benson uvede osam ljudi svoje ophodnje kroz teška vrata Fort Mese. Naloži im da sjašu. Zatim se javi kapetanu Wallaceu.

— Gdje je Chato? — zapita ga Wallace.

— Negdje napolju — Benson uradi nejasan pokret rukom. — Ghost Ridera, izviđača poručnika Varnuma, pronašli smo mrtva. Apaši su ga uhvatili i pogubili na najgrozniji način. Chato tvrdi da je to bio Natchez. Krenuo je da bi pronašao Varnumovu jedinicu.

— Gospode... — zavapi Wallace. Osjeti kako mu se neka jeza spušta niz hrptenicu.

Chato stigne dva dana poslije. Djelovao je iscrpljeno, krvario je iz rane na uhu. Konj se jedva držao na nogama.

Odmah pođe k Wallaceu da razgovara s njim. Pronašao je ophodnju poručnika Varnuma... zapravo ono što je preostalo od nje: Šesnaest nagih, osakaćenih leševa. Uradila je to šačica bijelih razbojnika, zajedno s Apašima pod vodstvom Natcheza.

Ukočena lica kapetan uđe pola sata kasnije u poručnikov stan. Kada je izišao, iz stana se čuo samo plač žene.

Chato je napustio bolničku baraku u kojoj mu je liječnik

previo uho. Naide na Dobieja.

— Hau, brate moj! — reče Dobie.

— Hau! — odgovori Chato.

Indijanac je bio zamišljen. Naslonio se na dugačku pušku i napokon progovorio:

— Natchez je ubio šesnaest vojnika i time je isprao ljagu sa sebe. Ratnici se opet okupljaju oko njega. Želi osvojiti tvrđavu u kojoj bijelci čuvaju njegovu ženu. Ali neće je dobiti.

— Jesi li siguran? — zapita Dobie. — Morao si ga ustrijeliti na onom mjestu gdje su žene skupljale gomoljike i bobice!

Chato strese glavom. Zatim je rekao naglašavajući svaku riječ:

— Nipošto! On mora poginuti od ruke bijeloga čovjeka... tada će se svi njegovi ratnici raspršiti kao dim na vjetru. Vjerovat će da bogovi više nisu s njima.

Upre kažiprstom u Dobieja:

— Od tvoje ruke, brate moj!

— Kako... — promrmlja Dobie. Ne znam ni gdje se nalazi!

Izviđač položi široku šaku na grudi.

— Chato zna! Natchez se nalazi na mjestu vijećanja. Mnogi su protiv toga. Kažu da ne žele izgubiti život zbog jedne žene.

Na Dobiejevu čelu pojave se bore. Neki nejasni naum u njegovoj glavi počne poprimati sve oštrije oblike.

— A znaš li gdje je mjesto vijećanja? Možeš li me odvesti do njega?

Chato kimne.

— Mogu! Ali samo tebe i još dvojicu-trojicu koji se ne boje smrti. Pješačit ćemo! Prikradat ćemo se kao sjene! Možeš li pronaći takve ljude?

— Vjerujem da mogu — reče Dobie. — Ali kapetan neće pristati na to.

— Pristat će! — reče Chato i potrči u zapovjedništvo.

Dobie pogleda sunce. Chato-va bi ih namjera mogla stajati glave. Zar danas posljednji put gleda sunce?

Uđe u baraku za vojsku u kojoj su se njegovi ljudi odmarali u najvruće doba dana.

— Tražim dva-tri dobrovoljca za opasan pothvat. Pokušat ćemo srediti Natcheza. Možda će nam to posrećiti... a možda i neće. Tko ide sa mnom?

— Ja! — javi se McDull. — Uvijek sam uživao u ludim pothvatima. Išcupati Natcheza između njegovih ratnika... ako to nije luda stvar, onda ne znam što jest!

— Tko će još? — upita Dobie.

Mitchell ustane sa poljske postelje.

— Ne mogu dopustiti da stari Mac sam leti u nevolju! — progunda ovaj. — Možeš računati sa mnom, Owene!

— Hvala! — reče Dobie.

Javi se i Godfrey:

— Proklet bio, ako ću ovdje sjediti, dok će vas Natchez častiti olovom! I ja želim svoj dio!

— Chato će nas povesti — objasni Dobie. — Krenut ćemo čim padne mrak. Ne mogu obećati da ćemo se vratiti u tvrđavu. Hvala, mladići!

Jedan vojnik proviri kroz odškrinuta vrata:

— Naredniče Dobie, zove vas kapetan.

Dobie kimne.

— Dobro. Vi me pričekajte ovdje!

Napusti baraku i pođe u zapovjedništvo. Chato se u jednom kutu naslonio na zid. Kapetan Wallace ustane.

— Chato je kazao što ste naumili, naredniče. Smatram da je to sasvim besmisleni pothvat! — zagrmi kapetan.

— Chato misli drukčije, gospodine — odgovori Dobie.

— Dakako... i gotovo me uvjerio — nastavi Wallace. — Ali za taj ludi naum nećete pronaći dobrovoljce!

— McDull, Mitchell i Godfrey su se javili... dakako, s vašim dopuštenjem, gospodine! — reče Dobie.

Wallace nabere čelo.

— Ako stvar pođe loše, izvest će me pred ratni sud — promrmlja Wallace.

Dobie strese glavom.

— Ne vjerujem, gospodine, jer sam uvjeren da će Natchez osvojiti tvrđavu i poklati sve ljude... uključiv gospođu Var-num!

Dobijev glas sada postane prodoran:

— Gospodine, Chatov je naum jedini izlaz za nas! Pođe li nam za rukom da išcupamo Natcheza između njegovih ratnika, ovi će povjerovati u zle duhove i razbježat će se.

— Moj brat govori istinu — progunda Chato.

Wallace prekriži ruke na grudima. Morao je donijeti odluku.

— Pa dobro — reče pogledavši najprije Chata, zatim Dobieja.

— Imate moju privolu! Ludo je pokušati nešto takva! Možda ćete uspjeti upravo zbog toga što je ludo.

— Uradit ćemo sve što možemo — obeća Dobie.

— A sada na spavanje! — reče Chato i napusti zapovjedništvo.

— Ponajviše me uvjerila činjenica što je on to zamislio — objasni Wallace. — Dugo ga poznajem. Trezven je čovjek koji ne misli olako izgubiti život. Ponekad ga ne razumijem.

— Apaš je, gospodine! — reče Dobie.

* * *

Pet se ljudi u koloni po jedan uspne strmim obronkom. Prvi je išao Chato, zatim Dobie, McDull i Mitchell. Godfrey je bio neka vrsta zalaznice.

Na nogama su imali mekane i lagane mokasine koje nisu izazivale šumove. Nosili su ranice, čuture i po dva pojasa s mecima. Umjesto karabina sada su imali vinčesterke koje su tek stigle u tvrđavu da bi ih ljudi iskušali. Vojnici su svoja bijela lica premazali tamnim bojama da ih ne uoče. U mrkloj su se noći kretali nečujno kao sjenе.

Chato se dva puta odšuljao nekamo naprijed, dva se puta vratio i očistio krvavi nož zabivši ga nekoliko puta u tlo. Svi su znali kakvim se poslom bavio.

Bližila se ponoć. Žuta svjetla tvrđave već odavna su se izgubila u daljini. Obrisi Dragoon Mountainsa su se dizali uvis gotovo prijeteći. Dobie je izgubio osjećaj za vrijeme. Penjali su se, prelazili isušena korita potoka, uspinjali se sipinom što im je izranila dlanove. Odjednom zapaze svjetlo vatre u daljini. Vjetar je donosio slab miris dima u lice.

— Pričekajte ovdje — tiho će Chato da bi odmah zatim nestao.

Dobie sjedne. Drugi se povedu za njegovim primjerom. Godfrey otpije gutljaj vode iz čuture i odjednom se raspriča:

— Znate li da potječem iz Teksasa? I da sam ušao u tu prokletu jenkijevsku armiju zbog toga što me kod kuće traže zbog ubojstva?

— Zaveži! — progunda McDull.

— Zašto? — Godfrey ih redom pogleda. — Ne moram se sramiti svega toga. Neki se drski Jenki, koji je stigao u Teksas odmah poslije rata, počeo nametati mojoj majci. Umiješao sam se i došlo je do pucnjave u kojoj je on izvukao kraći kraj. Budući da je on pripadao pobjedničkoj strani, mene su proglasili najobičnijim ubojicom, tako da mi nije preostalo ništa osim bijega.

— Prokletstvo... ta zaveži već jednom! — promrmlja Mitchell.

Chato se odjednom pojavi kao sjena. Pokaže onu udaljenu vatru:

— Natchez! Sjedi i vijeća. Pokraj njega su poglavice Coyotera, Aravaipa i drugih. Pokušava ih uvjeriti... kaže kako tvrđavu bijelaca u zemlji Apaša valja izbrisati s lica zemlje.

— Uхватimo ga, dakle! — procijedi McDull.

Dobie kimne, ustane i dohvati pušku, a drugi se povedu za njim. Chato ih odvede na hrbat nekog brežuljka. Ispod njih je u podbrežju, plamsala vatra. Dobie prepozna Natcheza na prvi pogled. Poglavica je uspravno stajao i govorio drugima koji su u krugu sjedili pokraj vatre. U pozadini, u koralu od užadi, pasli su njihovi konji.

Dobie mahne svojim ljudima.

— Sada ćemo primijeniti njihov način ratovanja. Svaki metak mora pogoditi! Možda nećemo doživjeti izlazak sunca, ali moramo pokušati... Pođe li nam za rukom da Natcheza i još neke poglavice otpremimo u vječne lovne poljane, ratnici će se raspršiti kao dim u vjetru i tvrđava će biti sigurna.

— Lijepo si to kazao — promrmlja Mitchell.

Dobie odjednom ustanovi kako jedan između njih nedostaje.*

— Pa gdje je Godfrey? — zapita Dobie.

— Ta malo prije je još bio ovdje — odgovori Mitchell. — Nije valjda pobjegao?

Dobie zaniječe glavom.

— Zasigurno nije. Čovjek ne odlazi tako daleko da bi se vratio...

Chato im odjednom mahne.

Dodite... brzo!

Dobie mu pripuže. U dnu doline opazi sjenu nekog čovjeka. Prepoznao ga je. Bio je to Godfrey.

— Grom i pakao... što to namjerava? — procijedi Mitchell kroza zube.

Dobie mu ne odgovori ništa, jer ga je nešto steglo u grlu. Naslutio je Godfreyjev naum.

Kada je Godfrey skočio među njih, Apaši oko vatre se naprosto razbježe. U rukama je držao dva revolvera. Zabacivši glavu izvikivao je divlje poklike. Zatim zapuca...

Natchez se hitro baci na tlo. Dobie ga zadrži na mušici.

— Pali! — poviče Dobie i ispali hitac.

Prasne i Chatova dugačka

puška. Vinčesterke zaprašte! Smrtonosna tuča olova udari među iznenađene ratnike.

Godfrey je stajao uspravno, okrenuvši se licem obronku na kojem su se nalazili njegovi drugovi. Prema svemu sudeći, smješkao se... Cijevi njegovih koltova su još bljuvale vatru.

Odjednom se malo zakrene i spusti na koljena... iz grudi mu je izvirivala strelica. Ispali još jedan hitac... zatim ga pogodi još jedna strelica. Zaniše se na koljenima i polagano padne.

Dobie osjeti kako mu se nešto vruće i slankasto slijeva preko lica. Kundak vinčesterke mu je neprestano udarao po ramenu. McDull i Mitchell su ustali i stojeći otvorili vatru. Chato ispali hitac u ratnike koji su potrčali prema konjima. Zatim izvuče nož i pojuri niz padinu.

— Naprijed! — zaurla Dobie.

Preživjeli Apaši odjure u paničnom strahu. Chato se nagne nad poginuloga ratnika i skine mu skalp. Indijanski su konji srušili koral od užadi i raspršili su se u svim smjerovima. Mitchell ispali još nekoliko hitaca za njima.

— Proklete životinje... sada će otrčati do meksičke granice — poviče Mitchell.

Dobie klekne pokraj Godfreya i oprezno ga okrene na leđa. Djelovao je kao da se smješкао smrti...

— Ma što da je uradio, mislim da je valjano platio dugove... — promrmlja McDull.

— Točno — suglasi se Dobie. — Odnijet ćemo ga u tvrđavu. Želim da počiva pokraj svojih drugova.

Svi su znali da će to biti težak

posao. Ali nitko se prigovori naredniku. Chato se vrati i povuče Dobieja za rukav:

— Dodi, brate moj!

Povede ga k Natchezu koji je prostrijeljenih grudi ležao na tlu.

— Tvoj ga je metak pogodio — reče Chato.

Dobie se ogleda. Bila je to teška noć za Apaše. Istina, rat nije završen, jer Geronimo i nadalje okuplja oko sebe ratnike na jugu. No sigurno je da se neće tako brzo oporaviti od udara što su ga noćas zadobili. A pokraj Fort Mese će odsad prolaziti u velikom luku.

— Natchez više nikada neće vidjeti svoju ženu Nalin, — promrmlja Chato.

Dobie je mirno stajao oslonjen o svoju vinčesterku. Promatrao je poprište bitke. Osim Natcheza palo je još sedam ratnika, mahom poglavica plemena koja će sada zazirati od ratovanja. Veći dio pobjeglih je zasigurno također ranjen. Ti će ratnici djelimice izginuti u pustinji. Loša je to vijest za pleme Tinneh, a dobra za bijeloga čovjeka.

— Vraćamo se u tvrđavu!

— Što brže! — promrmlja Mitchell.

Naizmjenice su nosili Godfreyjevo tijelo. U tome je sudjelovao čak i Chato, premda se, kao Apaš, bojao dodira s mrtvacem. U njemu je očito prevladalo poštovanje prema bijelcu koji je poginuo kako to dolikuje pravom ratniku: uspravno, s oružjem u rukama.

* * *

Mjesec dana kasnije u Fort Mesu je stigla kolona kola. Do-

vezla je prijeko potrebne namirnice i municiju. Kolonu je pratilo dvadeset konjanika koji cijelim putem nisu opazili nijednog apaškog ratnika.

Voda pruži kapetanu Wallaceu pismo onog prijatelja u štabu generala Crooka, u kojem je pisalo:

»Predmet: Stvar poručnika Owena Dobieja. Imenovani je 1864. godine nečasno otpušten iz Armije, jer je odbio da zapovijeda vodom prilikom pogubljenja južnjačkih ustanika. Poslije ponovnog ispitivanja dokumenata, nije bilo dokaza nečasna ponašanja. Nema nikakve zapreke da ne bude ponovno primljen među oficire Armije Sjedinjenih Država.«

Wallace je dugo razmišljao o tom pismu. Naposljetku pozove Dobieja i pruži mu ga.

— Pročitajte to pismo i kažite svoju odluku!

Dobie uzme papir. Reci se stope pred njegovim očima. Sve što su mu uradili opet je poprimilo svoj oblik. Stare ga rane zapeku kao i onoga dana.

— Dakle? — zapita kapetan Wallace.

Dobie se sjeti Atkinsa, McDulla, Mitchella, Bajoua i svih drugih koji su mu postali dobri drugovi. Kao oficir više ne bi pripadao njihovom krugu.

Strese glavom.

— Hvala, gospodine. Ne želim biti oficir.

— Kad bih vas ja, osobno, zamolio za to? — upita Wallace.

— Ni onda. — Dobie se uspravi: — Ako dopustite, gospodine, želio bih ostati što jesam: narednik Owen Dobie, četa C, Fort Mesa.

HA-HAI AH-AHI HA-HAI AH-AHI HA-HAI AH-AHI HA-HAI AH-AHI

HUMOR

**NOVO ZA SVE KOJI VOLE SMIJEH U SEKSU I
NOVO ZA SVE KOJI SE VESELE SEKSU
NOVO ZA SVE KOJI SE SMIJU SEKSU**

erotika

**128 stranica za čitanje i gledanje udvoje i...
128 stranica slatkih uzbuđenja**

I kod vašeg prodavača novina!

HA-HAI AH-AHI HA-HAI AH-AHI HA-HAI AH-AHI HA-HAI AH-AHI

— Očekivao sam to —
promrmlja kapetan. — Slutio
sam da će to biti vaša odlu-
ka.

Ustane i pruži Dobieju ruku.
Armija je, doduše, izgubila spo-
sobnog oficira, no zato će zadr-

žati podjednako sposobnog po-
doficira.

Osim toga nije važna oznaka
čina nego čovjek koji je nosi. A
to vrijedi napose u zemlji kao
što je ova, u krvavoj Arizoni.

KRAJ

U PRIPREMI:

**V. Zolbine:
OSVETA**

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 1872. – d, a za 6 mjeseci 936. – d. U cijenu je uračunat popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101 – 833 – 1216 »za Laso«.

Cijena za inozemstvo: DM 2,00, ASCH 10,00, SFRS 2,00 HFL 2,50. Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 36,00 SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00, HFL 37,00, US\$ 15,00.

Uplata na devizni račun 30101 – 37 – 25730 – 3252051 kod – Zagrebačke banke Zagreb (za »LASO«).

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marketing, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6.

Zadnja kolor stranica 40.000 d, c/b stranica 30.000 d.

Oslobodeno plaćanje poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7 – 1973. od 26.XI 1973.

Potražite na kiosku strip album
Julesa Radilovića

PARTIZANI

- *strip o junačkim akcijama naših ljudi koji su se borili za slobodu i revoluciju*
- *strip o narodnooslobodilačkoj borbi koji je postigao svjetski uspjeh*